

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ

Σχολή:

ΔΙΟΙΚΗΣΗ
&
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τμήμα:

ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πηγής:

ΑΛΕΒΙΖΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ

Προδαστριά:

ΜΠΟΥΓΙΩΤΗ ΑΝΤΩΝΙΑ

ΘΕΜΑ

*“Η Ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης
& των οργάνων της και αναφορά
σε συγκεκριμένες περιπτώσεις μέσα απο τη
Νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων”*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5
----------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ» 6

1.1 Έννοια του όρου Δημόσιας Διοίκησης	7
1.2 Τύποι Δημόσιας Διοίκησης	8
1.3 Οργάνωση και οργανωτική εξουσία της Δημόσιας Διοίκησης	9
1.4 Συστήματα οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης	10
1.4.1 Συγκεντρωτικό Σύστημα	10
1.4.2 Αποκεντρωτικό Σύστημα	10
1.4.3 Αυτοδιοίκηση	11
1.5 Όργανα Δημόσιας Διοίκησης	13
1.5.1 Έννοια και είδη	13
1.6 Αρμοδιότητα των οργάνων της Δημόσιας Διοίκησης	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°

«ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ» 24

2.1 Έννοια της Ευθύνης	25
2.2 Εξωσυμβατική ευθύνη Δημοσίου, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ κατά το άρθρο 105 – 106 ΕισΝΑΚ	26
Α) Ορισμός εξωσυμβατικής ευθύνης Δημοσίου, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ κατά το άρθρο 105 – 106 του ΕισΝΑΚ	26
Β) Προϋποθέσεις εξωσυμβατικής ευθύνης Δημοσίου, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ κατά το άρθρο 105 – 106 του ΕισΝΑΚ	27
1. πράξεις ή παραλείψεις των δημόσιων οργάνων κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας	27
2. ζημία του θιγόμενου πολίτη	29
3. αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ζημίας και παράνομης πράξης ή παράλειψης του διοικητικού οργάνου και	30
4. παράβαση κατά κανόνα.	31

Γ) Είδος ευθύνης – Καταλογισμός της πράξης	32
1) Καταλογισμός της πράξης στο Δημόσιο, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ	32
2) Καταλογισμός της πράξης – Προσωπική ευθύνη οργάνου	32
i. Αστική ευθύνη οργάνου	34
ii. Ποινική ευθύνη οργάνου	39
iii. Πειθαρχική ευθύνη οργάνου	40
Δ) Η έννομη προστασία του ζημιωθέντος	44
i. Δικαιοδοσία διοικητικών δικαστηρίων – απόδειξη – παραγραφή	44
ii. Είδη αποζημίωσης	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

«ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΥΘΥΝΗΣ»

3.1 Ειδικές περιπτώσεις ευθύνης	48
3.1.1 Ευθύνη για αντισυνταγματικό νόμο	48
3.1.2 Ευθύνη για παράνομη δικαστική ενέργεια	50
3.2 Αποζημίωση για νόμιμη ζημιόγono πράξη της Διοίκησης	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

«ΝΟΜΟΛΟΓΙΕΣ»

4.1 Νομολογίες σύμφωνα με το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ	57
4.2 Νομολογίες σύμφωνα με το άρθρο 105-106 του ΕισΝΑΚ	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

«ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ»

5.1 Συμπέρασμα	67
----------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69
--------------	----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία ασχολείται με την ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης και των οργάνων της.

Αρχικά γίνεται μια λεπτομερής αναφορά στην οργάνωση και την οργανωτική εξουσία της διοίκησης, τα όργανά της, καθώς και στον τρόπο οργάνωσης της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, όπου είναι και το πιο σημαντικό, γίνεται αναφορά στις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις που διαπράττουν τα όργανα του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή των ΝΠΔΔ κατά των πολιτών κατά τη διάρκεια της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, προκαλώντας τους ζημιά. Επομένως το κράτος είναι υποχρεωμένο να προβεί σε αποζημίωση για κάθε ζημία που υπέστη ο πολίτης, ως ικανοποίηση για την βλάβη που του προκλήθηκε.

Τέλος γίνεται αναφορά σε περιπτώσεις ευθύνης του Δημοσίου μέσα από την Νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΔΙΟΙΚΗΣΗ

1.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Λίγες νομικές έννοιες είναι τόσο πολύπλευρες και ασαφείς όσο η έννοια της *διοίκησης*.

Τον όρο ΔΙΟΙΚΗΣΗ τον συναντάμε με δυο έννοιες :

1. Την λειτουργική έννοια : όπου διοίκηση σημαίνει διενέργεια νομικών πράξεων και υλικών ενεργειών για την επιδίωξη ενός σκοπού και
2. Την οργανική έννοια : όπου διοίκηση είναι το πρόσωπο (ή τα πρόσωπα) που έχει το δικαίωμα, την αρμοδιότητα και την υποχρέωση να διενεργήσει τις νομικές πράξεις και τις υλικές ενέργειες για την επιδίωξη του σκοπού.

Στην επιστήμη και στην πράξη γίνεται διάκριση ανάμεσα :

Στη *δημόσια διοίκηση* : όπου είναι η διοίκηση του κράτους, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) και των άλλων δημοσίων οργανισμών και

Στην *ιδιωτική διοίκηση* : όπου είναι η διοίκηση των ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων.

1.2 ΤΥΠΟΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στη θεωρία μπορούμε να διακρίνουμε διάφορους τύπους δημόσιας διοίκησης.

Η πρώτη διάκριση είναι μεταξύ της : *κυριαρχικής*, όπου είναι η διοίκηση στη συνήθη μορφή της ως τυπική δηλαδή εκδήλωση της κρατικής εν γένει εξουσίας που νομιμοποιείται και πηγάζει μόνο από λαϊκή κυριαρχία. Αυτή τη διοίκηση ασκούν κυρίως οι δημόσιες σχέσεις και *συναλλακτικής*, όπου είναι η δημόσια διοίκηση που δρα στο πλαίσιο της ιδιωτικής οικονομίας, χρησιμοποιεί μορφές του ιδιωτικού δικαίου και είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ιδιωτικού δικαίου. Η δημόσια διοίκηση δρα κατ' αυτό τον τρόπο όταν συνάπτει συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, ενεργεί δηλαδή ως κοινός πολίτης ή αγοραστής, εκμισθωτής ή μισθωτής κ.λπ.

Εντός του πλαισίου της πρώτης μπορούμε να διακρίνουμε :

- § την *περιοριστική* : είναι ο παραδοσιακός τύπος της κυριαρχικής διοίκησης. Το κύριο έργο της είναι η τήρηση της τάξης και της ασφάλειας υπό την ευρεία έννοια των όρων, καθώς και ο ατομικός καθορισμός και η συλλογή των φόρων και των δασμών.
- § την *παροχική* : είναι η δημόσια διοίκηση που προβαίνει σε άμεσες παροχές αγαθών ή υπηρεσιών προς τους ιδιώτες.
- § και τη *ρυθμιστική* : είναι η δημόσια διοίκηση που κατευθύνει, συντονίζει, συμπράττει, συνεργάζεται και συνεννοείται με τον ιδιώτη – διοικούμενο. Οι σχέσεις της προς τους ιδιώτες δεν στηρίζονται μόνο στον βασικό ανταγωνιστικό ή πατερναλιστικό δυϊσμό μεταξύ κράτους και πολίτη, αλλά και σε έννοιες όπως πρόγραμμα, συντονισμός, σύμπραξη, συνεργασία και συνεννόηση.

Στην πράξη όλοι αυτοί οι τύποι της δημόσιας διοίκησης έχουν κοινά όρια και αλληλοσυμπληρώνονται.

1.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Με τον όρο *οργάνωση της διοίκησης* εννοούμε την δομή και την διάρθρωση της δημόσιας διοίκησης.

Η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης επιδιώκει τρεις σκοπούς:

α) την δραστηριοποίηση της διοίκησης με την ανάθεση αρμοδιοτήτων σε όργανα,

β) την ορθολογική διάταξη των αρμοδιοτήτων και των οργάνων αυτών με τη μονοπρόσωπη ή συλλογική τους δομή, την συγκέντρωση ή αποκέντρωση ή αυτοδιοίκησή τους, την ιεραρχική ή παράλληλη διάρθρωσή τους και τον ιεραρχικό έλεγχο την διοικητική εποπτεία και

γ) την δημοκρατική θεμελίωση, λειτουργία και επανασύνδεση με την λαϊκή κυριαρχία της διοίκησης μέσω της υπαγωγής της στην κυβερνητική και υπουργική εξουσία, τον κοινοβουλευτικό έλεγχο, καθώς και μέσω της συμμετοχής ιδιωτών και της αντιπροσώπευσης των οργανώσεων συμφερόντων.

Η εξουσία της οργάνωσης της διοίκησης ονομάζεται *οργανωτική εξουσία* και περιλαμβάνει την εξουσία της σύστασης διαμόρφωσης, μετατροπής και κατάργησης δημοσίων οργανισμών και διοικητικών οργάνων και τον καθορισμό της δομής, της αρμοδιότητας, των αμοιβαίων σχέσεων, του προσωπικού και του πραγματικού τους εξοπλισμού.

Η οργανωτική εξουσία ασκείται πρώτα από τον συντακτικό νομοθέτη. Το σύνταγμα καθορίζει την οργάνωση των κρατικών λειτουργιών και τις σχέσεις μεταξύ τους.

Στα πλαίσια του συντάγματος, η οργανωτική εξουσία ασκείται κυρίως από τον απλό νομοθέτη, βάσει δε εξουσιοδότησής του και από τον αρχηγό του κράτους, την κυβέρνηση και τους υπουργούς. Η αυτοδιοίκηση των δημοσίων οργανισμών περιλαμβάνει και μέρος της οργάνωσης τους.

Οι κανόνες δικαίου που έχουν ως αντικείμενο τη ρύθμιση της οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης λέγονται *οργανωτικοί κανόνες* και διαφέρουν από τους κοινούς κανόνες δικαίου που απευθύνονται προς όλους και ρυθμίζουν την κοινωνική συμπεριφορά του καθενός.

1.4 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Συστήματα οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης είναι οι τρόποι με τους οποίους οργανώνεται η άσκηση της εξουσίας της δημόσιας διοίκησης και έχουν ως σκοπό την προστασία του γενικού συμφέροντος.

Τα συστήματα οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης έχουν τις εξής μορφές :

- 1). συγκεντρωτικό σύστημα,
- 2). αποκεντρωτικό σύστημα και
- 3). σύστημα διοικητικής αυτοδιοίκησης

1.4.1 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Κατά το *συγκεντρωτικό σύστημα* οι αποφασιστικές αρμοδιότητες για κάθε θέμα διοικητικής ενέργειας, ακόμα και για ζητήματα διοικητικής περιφέρειας, ασκούνται από τα διοικητικά όργανα του κράτους (κεντρικά), που εδρεύουν στην πρωτεύουσα και τα όργανα της περιφέρειας (περιφερειακά) ασκούν απλώς εκτελεστική αρμοδιότητα. Αυτό που πετυχαίνεται με το συγκεντρωτικό σύστημα είναι ο καλύτερος έλεγχος, η ενότητα και σταθερότητα στην οργάνωση και ομοιομορφία στη διοίκηση.

1.4.2 ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Κατά το *αποκεντρωτικό σύστημα* έχουν συσταθεί όργανα της περιφέρειας (περιφερειακά), που είναι χωριστά από τα όργανα του κράτους (κεντρικά) και ασκούν αποφασιστικές αρμοδιότητες για κάθε θέμα που αφορά την περιφέρειά τους.

Η διάρθρωση του αποκεντρωτικού συστήματος γίνεται είτε ενιαία δηλ. κατά το σύστημα των ενιαίων περιφερειών, όπου η χώρα διαιρείται σε διοικητικές περιφέρειες, οι οποίες είναι ενιαίες για κάθε υπουργείο, είτε κατά κλάδο δηλ. κατά το σύστημα των κλαδικών περιφερειών, όπου κάθε υπουργείο διαιρεί τη χώρα σε περιφέρειες με κριτήρια που του υπαγορεύουν οι ανάγκες του.

Αυτό που πετυχαίνεται με το αποκεντρωτικό σύστημα είναι τα περιφερειακά όργανα να επιλύουν σωστά και άμεσα τα διοικητικά προβλήματα.

1.4.3 ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Κατά το σύστημα διοικητικής αυτοδιοίκησης έχουμε την άσκηση διοικητικών αρμοδιοτήτων από τη διοικητική μονάδα, που βρίσκεται εκτός του σώματος των κρατικών υπηρεσιών και είναι οργανωμένη ως ξεχωριστό νομικό πρόσωπο και διοικείται από ιδιαίτερα όργανα.

Οι αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί, δεν βρίσκονται εκτός του κράτους, αλλά μαζί με τις κρατικές υπηρεσίες συναποτελούν το κράτος.

Σε αντίθεση με κρατικές υπηρεσίες (κεντρικές και αποκεντρωμένες) οι αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί έχουν δική τους νομική προσωπικότητα δηλαδή μπορούν να είναι φορείς όχι μόνο αρμοδιοτήτων αλλά και δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, να έχουν τη δική τους περιουσία και δικό τους προϋπολογισμό, να διορίζουν και να απασχολούν υπαλλήλους, διακεκριμένους από τους δημόσιους υπαλλήλους.

Η αυτοδιοίκηση διακρίνεται σε τοπική όταν οι αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί διοικούν τις τοπικές υποθέσεις μιας ορισμένης περιοχής και ονομάζονται οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης π.χ. δήμοι, κοινότητες κ.λπ. και σε καθ' ύλην όταν οι αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί διοικούν μια τοπικά καθορισμένη ενότητα ειδικών διοικητικών δραστηριοτήτων, οι οποίες δεν ανήκουν στην τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά απλώς περιορίζουν τον κύκλο των μελών τους ή την δραστηριότητά τους σε μια ορισμένη περιοχή, όπως π.χ. ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών.

Στο Ελληνικό Κράτος, όπως άλλωστε προβλέπεται από το ίδιο το Σύνταγμα στα άρθρα 101 και 102, συναντάμε την αποκεντρωτική διοίκηση του κράτους και την αυτοδιοίκηση των τοπικών υποθέσεων.

Ειδικότερα τα κεντρικά όργανα έχουν τη γενική κατεύθυνση, τον συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των περιφερειακών οργάνων και ασκούν ειδικές αρμοδιότητες επί θεμάτων μεγαλύτερης σημασίας.

Ωστόσο στις διάφορες περιφέρειες, που έχουν δημιουργηθεί με κριτήριο τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες, συναντάμε τα

περιφερειακά όργανα που ασκούν αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους και έχουν, σύμφωνα με το ν.2503/1997, διοικητική (δηλαδή διευθύνεται η περιφέρεια από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας και έχει δικό της προσωπικό) και δημοσιονομική (δηλαδή δικό της προϋπολογισμό) αυτοτέλεια.

Επίσης η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, ενώ δεν αγνοείται και η καθ' ύλην αυτοδιοίκηση π.χ. των ΑΕΙ.

Η ως άνω αναφερόμενη συνταγματική κατοχύρωση των συστημάτων οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης έχει ως αποτέλεσμα ο κοινός νομοθέτης να μην μπορεί να καταργήσει κάποιο από αυτά, αλλά μόνο να παρέμβει ρυθμιστικά στη λειτουργία τους.

1.5 ΟΡΓΑΝΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

1.5.1 ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ

ΟΡΓΑΝΟ είναι η οργανωτική μονάδα που αποτελεί αυτοτελές υποκείμενο αρμοδιοτήτων. Από το όργανο πρέπει να διακρίνουμε σαφώς τον φορέα του οργάνου. Ενώ το όργανο είναι μια οργανωτική μονάδα, ο φορέας του οργάνου είναι πάντοτε φυσικό πρόσωπο. Στην πράξη χρησιμοποιείται συχνά πάντως ο όρος «όργανο» μολονότι εννοείται ο προσωπικός φορέας. Επίσης χρησιμοποιείται ο τίτλος του οργάνου ως τίτλος του συγκεκριμένου φορέα του (π.χ. Πρόεδρο Δημοκρατίας, Πρωθυπουργός, Υπουργός, Υπουργός Δικαιοσύνης). Η βασική διαφορά ανάμεσα στο όργανο και το φορέα του είναι ότι το πρώτο είναι απρόσωπο και συνεχές, ενώ ο δεύτερος είναι προσωπικός, συγκεκριμένος και χρονικά περιορισμένος. Όργανο όμως χωρίς φορέα δεν είναι νοητό, όπως ούτε οργάνωση χωρίς όργανα. Η τριάδα οργάνωση - όργανα - φορείς οργάνων αποτελεί τον συνδυασμό του υπερατομικού συνόλου με την κατ' ανάγκη ατομική θέληση ή με άλλα λόγια, τη σύνθεση της μονιμότητας της οργάνωσης με την ανθρώπινη προσκαιρότητα. Επομένως η δημόσια διοίκηση ενεργεί με όργανα.

Το όργανο δεν έχει νομική προστασία, αλλά ασκεί μόνο τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του οργανωτικού συνόλου του οποίου είναι όργανο. Ο φορέας του οργάνου έχει ως φυσικό πρόσωπο την ικανότητα δικαίου, οι αρμοδιότητες όμως που ασκεί, δεν είναι «δικές του», αλλά του οργάνου του οποίου είναι φορέας.

Τα όργανα διακρίνονται σε όργανα με την στενή έννοια του όρου που είναι εκείνα που κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς τους δηλώνουν τη βούληση του νομικού προσώπου μέσω νομικής μονομερούς ή συμβατικής πράξης και σε όργανα με την ευρεία έννοια του όρου που είναι εκείνα που προβαίνουν είτε στην προπαρασκευή ή στην εκτέλεση των νομικών πράξεων, είτε στη διενέργεια υλικών πράξεων για την πραγμάτωση του σκοπού του νομικού προσώπου.

Τα διοικητικά όργανα διακρίνονται :

1. Κατά το νομικό πρόσωπο στο οποίο ανήκουν σε :

- Ø Κρατικά που διαιρούνται σε κεντρικά των οποίων η αρμοδιότητα επεκτείνεται σε ολόκληρη την επικράτεια (π.χ. Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Υπουργικό Συμβούλιο, Πρωθυπουργός, υπουργοί κ.λπ.)

και είναι αιρετά (άμεσα – έμμεσα) ή διορισμένα, και σε περιφερειακά των οποίων η αρμοδιότητα περιορίζεται σε μια ορισμένη περιοχή της επικράτειας καλούμενη «περιφέρεια» (ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας, ο Νομάρχης κ.λπ.).

- ∅ Δημοτικά
- ∅ κοινοτικά, καθώς και
- ∅ όργανα των λοιπών δημόσιων οργανισμών.

2. Κατά την αρμοδιότητα τους διακρίνονται σε :

Αποφασιστικά, δηλαδή έχουν την ικανότητα να εκδίδουν διοικητικές πράξεις είτε μόνα τους, είτε με τη σύμπραξη άλλων οργάνων και σε *συμβουλευτικά ή γνωμοδοτικά*, δηλαδή έχουν την ικανότητα να διατυπώνουν τη γνώμη τους σχετικά με τη νομιμότητα ή τη σκοπιμότητα της διοικητικής πράξης που θα εκδώσει το αποφασιστικό όργανο.

3. Κατά την σύνθεσή τους, μπορεί να γίνει διπλή διάκρισή τους.

Η πρώτη αφορά την ιδιότητα των φορέων. Οι φορείς του είναι είτε αιρετοί (άμεσα ή έμμεσα), είτε διορισμένοι. Κατά κανόνα οι φορείς είναι διορισμένοι ως υπάλληλοι του κράτους ή του εκάστοτε δημοσίου οργανισμού. Τα ανώτατα όργανα του κράτους, των δήμων και των κοινοτήτων είναι όλα, πλην εξαιρέσεων αιρετά (άμεσα ή έμμεσα) όργανα. Αιρετά είναι επίσης τα διοικητικά συμβούλια των επαγγελματικών ενώσεων (π.χ. οι δικηγορικοί σύλλογοι), στα οποία ο νόμος έχει χορηγήσει νομική προσωπικότητα δημοσίου δικαίου, εφόσον η συμμετοχή σε αυτές είναι υποχρεωτική εκ του νόμου.

Η δεύτερη αφορά τον αριθμό των φορέων. Τα όργανα διακρίνονται σε μονοπρόσωπα (π.χ. ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Υπουργός, ο Δήμαρχος, ο Νομάρχης κ.λπ.) και σε συλλογικά (π.χ. το Υπουργικό Συμβούλιο, τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια, οι δημαρχιακές επιτροπές κ.λπ.).

4. Άμεσα και έμμεσα

Άμεσα καλούνται εκείνα τα όργανα των οποίων η οργανωτική θέση και η δράση τους καθορίζονται απ' ευθείας από το Σύνταγμα (π.χ. ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, η Βουλή, το εκλογικό σώμα, οι δικαστές κ.λπ.).

Έμμεσα καλούνται εκείνα τα όργανα των οποίων η οργανωτική θέση και η δράση τους δεν ρυθμίζονται από το Σύνταγμα απ' ευθείας, αλλά από πράξεις (π.χ.

νόμους, διατάγματα) άλλων οργάνων του κράτους (π.χ. οι Υπουργοί, οι διοικητικοί υπάλληλοι κ.λπ.).

5. Τακτικά και αναπληρωματικά

Τακτικά όταν το αρμόδιο όργανο για την άσκηση ορισμένης λειτουργίας οργάνου ασκεί αυτήν απ' ευθείας και αναπληρωματικά όταν αυτό αναπληρώνεται από άλλο λόγω φυσικής ή άλλης αδυναμίας.

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

1) Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αιρετό όργανο του κράτους διότι εκλέγεται από την Βουλή για ορισμένη θητεία (5 χρόνια) καθώς και άμεσο όργανο του κράτους διότι η οργανική του θέση και δράση καθορίζεται απ' ευθείας από το ίδιο το Σύνταγμα στα άρθρα 30 – 50.

Οι αρμοδιότητες του καθορίζονται από το ίδιο το Σύνταγμα και είναι :

- **ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ** : εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφισθεί από τη βουλή, ασκεί το δικαίωμα της αρνησικυρίας, εκδίδει τα προεδρικά διατάγματα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των νόμων, προκηρύσσει δημοψήφισμα υποχρεωτικά αν το έχει αποφασίσει η βουλή, δημοσιεύει την απόφαση της βουλής με την οποία τίθεται σε εφαρμογή ο νόμος για την κατάσταση πολιορκίας, εκδίδει κανονιστικά διατάγματα ύστερα από πρόταση του αρμοδίου υπουργού και κατόπιν ειδικής εξουσιοδότησης νόμου και σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης εκδίδει ύστερα από πρόταση του υπουργικού συμβουλίου πράξεις νομοθετικού περιεχομένου,
- **ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ** : έχει την αρχηγία των ενόπλων δυνάμεων, διορίζει ή παύει τους δημοσίους υπαλλήλους, απονέμει παράσημα, απονέμει βαθμούς, διορίζει ή προάγει τους δικαστικούς λειτουργούς,
- **ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ** : απονέμει χάρη και αμνηστία

- **ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ** : εκπροσωπεί διεθνώς το κράτος, κηρύσσει πόλεμο, συνομολογεί συνθήκες ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας και συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις και τις ανακοινώνει στη βουλή, συγκαλεί τη βουλή σε τακτική σύνοδο μια φορά το χρόνο και εκτάκτως και κηρύσσει την έναρξη και τη λήξη της βουλευτικής περιόδου, διαλύει τη βουλή και προκηρύσσει εκλογές, διορίζει τον Πρωθυπουργό και με πρότασή του διορίζει τα λοιπά μέλη της κυβέρνησης και του υφυπουργούς ή παύει την κυβέρνηση και απαλλάσσει την κυβέρνηση από τα καθήκοντά της αν παραιτηθεί ή αν η βουλή αποσύρει την εμπιστοσύνης της προς αυτήν, απευθύνει προς το λαό διαγγέλματα σε εντελώς εξαιρετικές περιστάσεις μετά από σύμφωνη γνώμη του πρωθυπουργού.

Επίσης καμία πράξη του δεν ισχύει, ούτε εκτελείται χωρίς την προσυπογραφή του αρμοδίου υπουργού και χωρίς τη δημοσίευσή της στην εφημερίδα της Κυβέρνησης.

2) Η Κυβέρνηση

Η Κυβέρνηση είναι συλλογικό όργανο του κράτους. Οι υπουργοί μαζί με τον Πρωθυπουργό και τους τυχόν διορισμένους αντιπροέδρους της Κυβέρνησης αποτελούν το Υπουργικό Συμβούλιο (Κυβέρνηση εν στενή έννοια και η οργανική της θέση και δράση καθορίζεται απ' ευθείας από το ίδιο το Σύνταγμα στα άρθρα 81 – 87). Αντίθετα οι αναπληρωτές υπουργοί, οι υπουργοί άνευ χαρτοφυλακίου και οι υφυπουργοί δεν αποτελούν υποχρεωτικά μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, εκτός και το προβλέπει ο νόμος. Ο νόμος 1558/1985 προβλέπει ότι και οι αναπληρωτές υπουργοί και οι υπουργοί άνευ χαρτοφυλακίου συμμετέχουν στο Υπουργικό Συμβούλιο (Κυβέρνηση εν ευρεία έννοια).

Η Κυβέρνηση είναι όργανο αρμόδιο για τη χάραξη της γενικής πολιτικής της χώρας, ο βασικός φορέας της εκτελεστικής εξουσίας και βρίσκεται στην κορυφή της δημόσιας διοίκησης.

Οι αρμοδιότητες της είναι οι εξής :

- να κατευθύνει και να καθορίζει τη γενική πολιτική της χώρας σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους,

- να αναπληρώνει συλλογικά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σε περίπτωση κωλύματος και εφόσον δεν υπάρχει Πρόεδρος της Βουλής,
- να προτείνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πράξεις νομοθετικού περιεχομένου,
- να προτείνει στη Βουλή, όταν πληρούνται οι λόγοι, τη θέση σε ισχύ του νόμου για την κατάσταση πολιορκίας,
- να διοικεί τις ένοπλες δυνάμεις, των οποίων τυπικά αρχηγός είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και
- να προτείνει στη Βουλή νομοσχέδια

3) Ο Πρωθυπουργός

Ο Πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειες αυτής και των δημοσίων εν γένει υπηρεσιών.

Οι αρμοδιότητές του είναι οι εξής :

- να επιλύει τις διαφωνίες ανάμεσα στους μέλη της Κυβέρνησης,
- να εκπροσωπεί την Κυβέρνηση και να προεδρεύει στο Υπουργικό Συμβούλιο,
- να εποπτεύει για την εφαρμογή των νόμων από τις δημόσιες υπηρεσίες και για τη λειτουργία τους για το συμφέρον του κράτους και των πολιτών,
- να δίνει άδεια να δημοσιευθεί στην εφημερίδα της Κυβέρνησης κάθε κείμενο που σύμφωνα με το νόμο δημοσιεύεται σ' αυτήν,
- να προτείνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας το διορισμό και την παύση των μελών της Κυβέρνησης,
- να προσυπογράφει το προεδρικό διάταγμα για την απαλλαγή της Κυβέρνησης από τα καθήκοντά της,
- να προσυπογράφει το διάγγελμα που απευθύνει στο λαό ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και
- να προσυπογράφει το διάταγμα διάλυσης της βουλής και της προκήρυξης των εκλογών

4) Οι Υπουργοί

Οι Υπουργοί, εκτός από μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, είναι και μονομελή διοικητικά όργανα του κράτους. Επίσης δεν είναι ιεραρχικά υφιστάμενοι κανενός άλλου οργάνου, ούτε του Πρωθυπουργού με τον οποίο είναι ισότιμοι. Στην πραγματικότητα όμως, εκτός του ότι εξαρτώνται από την εμπιστοσύνη της Βουλής (όπως άλλωστε και ο Πρωθυπουργός), εξαρτώνται και από τον Πρωθυπουργό αφού με πρότασή του διορίζονται ή παύονται.

Οι αρμοδιότητές τους είναι οι εξής :

- να προσυπογράφουν κατά την αρμοδιότητά τους τις πράξεις του Προέδρου της Δημοκρατίας,
- να προτείνουν νομοσχέδια στη Βουλή,
- να προτείνουν την έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων και
- να προΐστανται του Υπουργείου τους και να ασκούν τις κατά το νόμο αρμοδιότητές τους,

5) Οι Υφυπουργοί

Οι Υφυπουργοί είναι νομικά ισότιμοι με του υπουργούς και ασκούν τις αρμοδιότητες που τους αναθέτουν με κοινή απόφαση ο Πρωθυπουργός και ο Υπουργός στον οποίο υπάγονται.

Επίσης στα Κεντρικά όργανα του κράτους υπάγονται και τα λεγόμενα Μεγάλα Σώματα της Διοίκησης που είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας και το Ελεγκτικό Συνέδριο, που είναι συλλογικά όργανα με διφυή χαρακτήρα αφού εκτός από τις συμβουλευτικές ή αποφασιστικές αρμοδιότητες που ασκούν και που αφορούν τη δημόσια διοίκηση, ενεργούν παράλληλα και ως ανώτατα διοικητικά δικαστήρια.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

A. ΟΡΓΑΝΑ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

1) Ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας

Ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας είναι μετακλητός δημόσιος υπάλληλος, που διορίζεται και παύεται με πράξη του υπουργικού συμβουλίου και είναι ιεραρχικά υφιστάμενος του Υπουργού Εσωτερικών και των Υπουργών των οποίων ασκεί τις αρμοδιότητες.

Οι αρμοδιότητές του είναι οι εξής :

- να εκπροσωπεί την Κυβέρνηση και είναι υπεύθυνος για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής στα θέματα της περιφέρειάς του,
- να διευθύνει τις υπηρεσίες της περιφέρειάς του και να προϊσταται αυτών,
- να εποπτεύει τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
- να είναι κύριος διατάκτης του προϋπολογισμού της περιφέρειάς του και
- να ασκεί όποια αρμοδιότητα περιέρχεται ή ανήκει στην περιφέρειά του.

2) Το Περιφερειακό Συμβούλιο

Σε κάθε περιφέρεια συστήνεται και ένα Περιφερειακό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από τον γενικό γραμματέα περιφέρειας, τους νομάρχες και τους προέδρους των ΝΑ που περιλαμβάνονται στην περιφέρεια, έναν εκπρόσωπο από κάθε τοπική ένωση δήμων και κοινοτήτων, έναν εκπρόσωπο της περιφερειακής οργάνωσης των επιμελητηρίων των παραγωγικών τάξεων, του ΤΕΕ, της ΑΔΕΔΥ, της ΠΑΣΕΓΕΣ και της ΓΣΕΕ και ασκεί συμβουλευτικές και αποφασιστικές αρμοδιότητες σχετικά με θέματα που αφορούν την περιφέρειά του.

B. ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**1) ΟΡΓΑΝΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ**

Αποτελούν όργανα Α' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης οι Δήμοι και οι Κοινότητες, στην αρμοδιότητα των οποίων ανήκει η διοίκηση τοπικών υποθέσεων.

Τα όργανα που διοικούν είναι είτε μονομελή, όπως ο δήμαρχος ή ο αντιδήμαρχος για το δήμο και ο πρόεδρος ή ο αντιπρόεδρος για την κοινότητα, είτε συλλογικά, όπως το δημοτικό συμβούλιο ή η δημορχιακή επιτροπή για το δήμο και το κοινοτικό συμβούλιο για την κοινότητα.

Ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας εκτελούν τις αποφάσεις του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, προϊστανται των υπηρεσιών του δήμου ή της κοινότητας και τους εκπροσωπούν.

Για τους δήμους και τις κοινότητες που συνενώθηκαν υποχρεωτικά λόγω του ν.2539/1997 ιδρύθηκαν και τοπικά συμβούλια, των οποίων οι πρόεδροι συμμετέχουν ως δημορχιακοί πάρεδροι στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου του νέου δήμου που προέκυψε από τη συνένωση.

Επίσης δήμοι με πληθυσμό άνω των 150.000 κατοίκων μπορούν να διαιρεθούν σε διαμερίσματα, των οποίων όργανα είναι το συμβούλιο του διαμερίσματος και ο πρόεδρος του.

Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές αποτελούνται από δημότες, οι οποίες εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους δημότες για 4 χρόνια.

Οι δήμοι και οι κοινότητες έχουν δική τους περιουσία και καταρτίζουν κάθε χρόνο τον προϋπολογισμό τους και το κράτος φροντίζει να εξασφαλίζονται οι αναγκαίοι πόροι. Επίσης έχουν και διοικητική αυτοτέλεια αφού ασκείται μόνο έλεγχος νομιμότητας των πράξεών τους από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας.

2) ΟΡΓΑΝΑ Β' ΒΑΘΜΟΥ

Αποτελούν όργανα β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις που διακρίνονται είτε σε απλές, όταν η διοικητική περιφέρειά τους συμπίπτει με την κρατική διοικητική περιφέρεια του νομού, είτε σε ενιαίες, όταν η διοικητική περιφέρειά τους συμπίπτει με την κρατική διοικητική περιφέρεια

περισσοτέρων νομών και στην αρμοδιότητα των οποίων ανήκει η διοίκηση τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου.

Τα όργανα που διοικούν είναι το Νομαρχιακό Συμβούλιο, οι Νομαρχιακές Επιτροπές και ο Νομάρχης.

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο και ο Νομάρχης εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία για 4 χρόνια.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση έχει δική της περιουσία και καταρτίζει κάθε χρόνο τον προϋπολογισμό της. Επίσης έχει και διοικητική αυτοτέλεια αφού ασκείται μόνο έλεγχος νομιμότητας των πράξεών τους από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας.

Τα όργανα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης έχουν αστική, ποινική και πειθαρχική ευθύνη.

Επιπλέον συναντάμε και ειδικές μορφές της δραστηριότητας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς αυτοί μπορούν να συστήνουν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με συγκεκριμένη αρμοδιότητα π.χ. νοσοκομεία ή ιδρύματα.

3) ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Για λόγους διοικητικής ευελιξίας ή περιουσιακής αυτοτέλειας μπορεί να συσταθεί ένας ειδικός οργανισμός που χαρακτηρίζεται ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ).

Τα χαρακτηριστικά των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου είναι τα εξής:

- ιδρύονται ή αναγνωρίζονται ως Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου με πράξη του κράτους,
- παραχωρείται σ' αυτά η εκτέλεση δημόσιας υπηρεσίας,
- ασκούν δημόσια εξουσία,
- απολαμβάνουν τα προνόμια του κράτους,
- οι σχέσεις που αναπτύσσονται με τους διοικούμενους είναι σχέσεις δημοσίου δικαίου,

- αυτοδιοικούνται και απολαμβάνουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και τα όργανά τους ορίζονται είτε με εκλογή, είτε με διορισμό,
- υπόκεινται στην εποπτεία του κράτους και
- μπορούν να καταργηθούν από το κράτος, εκτός αν προβλέπονται από το Σύνταγμα, όπως στην περίπτωση των ΑΕΙ.

Επίσης τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου διακρίνονται σε :

Χωρικά (τα οποία συνδέονται με το στοιχείο χώρος), επαγγελματικά (τα οποία έχουν φύση σωματειακή και συνδέονται με κατηγορίες πολιτών που ασκούν το ίδιο επάγγελμα) και Δημοσίων (υποθέσεων τα οποία συνδέονται με ορισμένο κύκλο δημοσίων υποθέσεων).

1.6 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο όρος αρμοδιότητα στο πλαίσιο της οργάνωσης της διοίκησης είναι η υποχρέωση και το δικαίωμα ενός διοικητικού οργάνου να προβαίνει κατά αποκλειστικότητα και κατά ορισμένο τρόπο και τύπο, σε ορισμένες ενέργειες που παράγουν έννομα αποτελέσματα αναφερόμενα στο κράτος ή ένα δημόσιο οργανισμό.

Η αρμοδιότητα ορίζεται συχνά ως εξουσία, ικανότητα ή δικαίωμα.

Στο Ελληνικό Κράτος συναντάμε την εσωτερική κατανομή της εκτελεστικής εξουσίας σε αρμοδιότητες.

Η κατανομή αρμοδιοτήτων στα διάφορα διοικητικά όργανα έχει σκοπό την κατανομή εργασίας, τον καθορισμό της ευθύνης και την αποκέντρωση της εξουσίας. Όλοι αυτοί οι σκοποί θεμελιώνουν την αρχή της δεσμευτικότητας και αποκλειστικότητας της κατανομής των αρμοδιοτήτων, σύμφωνα με την οποία μόνο το αρμόδιο όργανο δικαιούται και υποχρεούται να ασκήσει την αρμοδιότητα. Άλλο όργανο δεν μπορεί να την ασκήσει νομίμως, έστω και αν είναι συλλογικό και περιλαμβάνει μεταξύ των μελών του τον προσωπικό φορέα του αρμόδιου οργάνου. Ούτε ο ιεραρχικός προϊστάμενος μπορεί να ασκήσει, χωρίς ρητή αντίθετη νομοθετική διάταξη, αρμοδιότητα του υφισταμένου του, ούτε να τον διατάξει να την εκδώσει με ορισμένο περιεχόμενο, ούτε μπορεί να τροποποιήσει πράξη που εξέδωσε αρμοδίως υφιστάμενός του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΥΘΥΝΗ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Το δίκαιο δεν περιορίζεται να καθορίζει τον τρόπο συμπεριφοράς ιδιωτών και οργάνων του κράτους και των λοιπών δημοσίων οργανισμών, αλλά προβλέπει και τις έννομες συνέπειες της παράνομης συμπεριφοράς τους.

Η διαρκής επέκταση της κρατικής δραστηριότητας διευρύνει κατ' ανάγκη τόσο τις δυνατότητες παρανομίας των κρατικών οργάνων όσο και το μέγεθος της ζημιάς που μπορούν να προξενήσουν. Η αύξηση της εξάρτησης του ιδιώτη από την κρατική δραστηριότητα προσδίδει ιδιαίτερη σπουδαιότητα στην κρατική ζημιογόνο παρανομία. Σε πολλές περιπτώσεις, η μόνη ουσιαστική ή και δυνατή θεραπεία έγκειται στην αποζημίωση του παθόντος που, χωρίς αυτήν, θα παρέμενε χωρίς καμία αποτελεσματική έννομη προστασία.

Για τους λόγους αυτούς η ευθύνη του κράτους και των άλλων δημοσίων οργανισμών προς αποκατάσταση της ζημιάς που προξένησε παράνομη πράξη ή παράλειψη των οργάνων τους έχει σημαντική θέση στο όλο σύστημα του διοικητικού δικαίου.

Ο όρος «ευθύνη», στο πλαίσιο της σύγχρονης νομοθεσίας και νομικής επιστήμης και ανεξάρτητα από την ειδικότερη χωροθέτησή του, δηλαδή ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη χρήση του στο χώρο του δημοσίου ή του ιδιωτικού δικαίου, αντιπροσωπεύει δύο έννοιες : i. μια ευρεία και ii. μια πιο στενή (συγκεκριμενοποίηση).

- i. Η ευρεία έννοια του όρου «ευθύνη» καλύπτει το φαινόμενο της νομικής σύνδεσης μιας ενέργειας ή παράλειψης με ένα συγκεκριμένο πρόσωπο (φυσικό, νομικό), ασχέτως αν η ενέργεια ή παράλειψη προκλήθηκε ολικώς ή μερικώς από τη δική του πρωτοβουλία και την επιβάρυνση του προσώπου αυτού με τις οποιεσδήποτε συνέπειες.
- ii. Η ευρεία αυτή έννοια χρειάζεται συγκεκριμενοποίηση άρα και οριοθέτηση για να λειτουργήσει αποδοτικά στο πλαίσιο του ακριβούς εντοπισμού του περιεχόμενου της αστικής ευθύνης του δημοσίου.

Ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης είναι η υποχρέωση του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) να αποζημιώσουν τρίτα πρόσωπα για ζημίες που έχουν υποστεί από παράνομες ή αντισυμβατικές πράξεις ή παραλείψεις και οι οποίες καταλογίζονται στο Δημόσιο ή τον ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ.

2.2 ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 – 106 ΕισΝΑΚ

Α) ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 – 106 ΕισΝΑΚ

Είναι η ευθύνη η οποία ρυθμίζεται είτε από σχέσεις που διέπονται από τους κανόνες του διοικητικού δικαίου και πρόκειται για την ευθύνη του Δημοσίου, των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ, από πράξεις ή παραλείψεις σχετικές με την άσκηση δημόσιας εξουσίας, στο πλαίσιο ή ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων ή υλικών ενεργειών σχετικών με την εκπλήρωση ορισμένων αποστολών.

Την εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου, των ΟΤΑ και των άλλων ΝΠΔΔ κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας ρυθμίζουν τα άρθρα 105 και 106 ΕισΝΑΚ, επομένως :

Το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ που ρυθμίζει τα σχετικά με την ευθύνη του κράτους και των οργάνων του ορίζει :

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολοκλήρου και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών».

Το άρθρο 106 του ΕισΝΑΚ που ρυθμίζει τα σχετικά με την ευθύνη του Δημοσίου, των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ, ορίζει :

«Οι διατάξεις των δυο προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους».

Οι διατάξεις αυτές θεσπίζουν κανόνες διοικητικού δικαίου και συνεπώς, οι σχετικές με την εφαρμογή τους διαφορές έχουν χαρακτήρα διοικητικών διαφορών ουσίας. Οι διαφορές αυτές ανήκουν στην δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και κατ' αναίρεση στο Συμβούλιο της Επικρατείας και η παροχή δικαστικής προστασίας συνιστάται στην αποζημίωση του ζημιωθέντος.

Β) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΞΩΣΥΜΒΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 – 106 ΕισΝΑΚ

1. ΠΡΑΞΗ Η ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Η οποία προέρχεται από όργανα του Δημοσίου, των ΟΤΑ και των άλλων ΝΠΔΔ.

Η πράξη μπορεί να είναι:

- ο Ατομική διοικητική πράξη που είναι δυσμενής για τον διοικούμενο, τον οποίο αφορά, είτε
 - i. Είναι ρητή αρνητική και απορρίπτει ένα αίτημα του διοικούμενου πράξης άλλου οργάνου, είτε
 - ii. Επιβάλλει στον διοικούμενο μια υποχρέωση ή περιορίζει ή καταργεί ένα δικαίωμα του ή την ωφέλεια, την οποία ο διοικούμενος αντλεί από μια πραγματική κατάσταση.
- ο Ατομική διοικητική πράξη επωφελής για τον διοικούμενο, τον οποίον αφορά, όταν αυτή η πράξη εκδόθηκε παράνομα, χωρίς υπαιτιότητα του διοικούμενου και στη συνέχεια ακυρώθηκε.
- ο Ατομική διοικητική πράξη, που είναι επωφελής για τον διοικούμενο τον οποίο αφορά, αλλά ζημιογόνος για ένα τρίτο.
- ο Πράξη μη εκτελεστή, όπως η παροχή πληροφοριών
- ο Πράξη κυβερνητική
- ο Πράξη κανονιστική, όταν είναι άμεσης εφαρμογής (χωρίς την ανάγκη για έκδοση ατομικής διοικητικής πράξης) και καταργεί ή περιορίζει ένα δικαίωμα του διοικούμενου ή επιβάλλει σ' αυτόν μια ιδιαίτερη υποχρέωση η δε εφαρμογή της επισύρει σοβαρές κυρώσεις ή επιτρέπει την άσκηση διοικητικού καταναγκασμού.
- ο Υλική ενέργεια οποιασδήποτε φύσης, όπως π.χ. είναι η κακή οδήγηση οχήματος, η χρήση όπλων, η εσφαλμένη διάγνωση ασθένειας, η κατεδάφιση ακινήτου, η καταβολή αποζημίωσης λόγω αναγκαστικής απαλλοτρίωσης όχι στον δικαιούχο αλλά σε άλλο πρόσωπο, η άσκηση ψυχολογικής βίας με απειλές κλπ.

Η παράλειψη μπορεί να είναι :

- i. Παράλειψη έκδοσης ατομικής διοικητικής πράξης, είτε στο πλαίσιο μιας διαδικασίας, όπως π.χ. είναι η παράλειψη κατακύρωσης μιας προμήθειας ή της έγκαιρης κατάρτισης πίνακα προακτέων είτε μετά από αίτηση του διοικούμενου (παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας),
- ii. Παράλειψη εσωτερικών ενεργειών, όπως π.χ. μη έγκαιρη διαβίβαση στην αρμόδια επιτροπή αίτησης για την αναθεώρηση πράξης απόλυσης ή η μη αναφορά στον σχετικό κτηματολογικό πίνακα του ακινήτου που απαλλοτριώθηκε του ακριβώς εμβαδού του ή των συστατικών του (όπως είναι τα κτίσματα ή δέντρα), και τα οποία λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της αποζημίωσης ή η καθυστέρηση κατάρτισης του κτηματολογικού πίνακα και
- iii. Παράλειψη της διενέργειας υλικών πράξεων οποιασδήποτε φύσης, όπως είναι π.χ. η μη λήψη κατάλληλων αστυνομικών μέτρων προστασίας των πολιτών κατά τη διάρκεια διαδήλωσης, η κακή λειτουργία των φωτεινών σημάτων που ρυθμίζουν τη κυκλοφορία και που έχουν τοποθετηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες κ.λπ.

Τόσο η υλική ενέργεια όσο και η παράλειψη μιας τέτοιας ενέργειας πρέπει να είναι σχετική με την μονομερή δραστηριότητα του δημοσίου νομικού προσώπου.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ :

- Ø Δικαίωμα αποζημίωσης λόγω κατεδάφισης αυθαίρετης περιφραξης ακινήτου χωρίς να παρασχεθεί στον ιδιοκτήτη η δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ακρόασης. (ΑΠ 833/1990)
- Ø Η παράλειψη της διοίκησης να διατηρήσει το οδικό δίκτυο της χώρας σε κατάσταση που να μην δημιουργεί κινδύνους στους πολίτες που το χρησιμοποιούν αποτελεί παράλειψη νόμιμης ενέργειας. (ΑΠ 454/1992)

2. ΖΗΜΙΑ

Η παράνομη πράξη ή παράλειψη πρέπει να επιφέρει ζημία στο παθόντα – διοικούμενο.

Η ζημία είναι κάθε βλάβη των έννομων, άυλων ή υλικών, αγαθών του διοικούμενου, δηλαδή, της περιουσίας, της ζωής, της υγείας, της σωματικής ακεραιότητας, της ελευθερίας, της τιμής κ.λπ. και πρέπει να είναι άμεση, δηλαδή υπαρκτή και προσωπική.

Η ζημία διακρίνεται στα εξής είδη :

- ο Σε περιουσιακή, όταν βλάπτονται είτε δικαιώματα του διοικούμενου, που προβλέπονται από το ιδιωτικό δίκαιο (εμπράγματα ή ενοχικά ή επί άυλων αγαθών), καθώς και πραγματικές καταστάσεις, που του παρέχουν τη δυνατότητα ν' αποκτήσει τέτοια δικαιώματα (όπως είναι η πελατεία), είτε δημόσια δικαιώματα, τα οποία προβλέπονται από το διοικητικό δίκαιο, ή όταν επιβάλλονται υποχρεώσεις που είναι δυνατόν να αποτιμηθούν σε χρήμα. Η περιουσιακή ζημία διακρίνεται επί πλέον σε :

§ Θετική, που συνίσταται στην πραγματική μείωση της περιουσίας από τη ζημιολογική πράξη ή παράλειψη και

§ Αποθετική ή διαφυγόν κέρδος, όταν η πράξη έχει ως συνέπεια τη ματαίωση της αύξησης της περιουσίας.

- ο Σε μη περιουσιακή, όπου διακρίνεται :

§ Σε ηθική βλάβη, που είναι το είδος της βλάβης που προκαλείται σ' ένα πρόσωπο από την προσβολή μη περιουσιακών αγαθών, χωρίς όμως να αποκλείεται και η πρόσκλησή της από την προσβολή περιουσιακών αγαθών και

§ Σε ψυχική οδύνη, που είναι ο πόνος που αισθάνεται ένα πρόσωπο που προβλήθηκε ένα αγαθό δικό του ή ενός προσώπου προς το οποίο συνδέεται στενά και έχει ως σκοπό την ηθική παρηγοριά και ψυχική ανακούφιση του προσώπου για τη ζημία που υπέστη.

Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω η ευθύνη του Δημοσίου κάθε θετική ή αποθετική ζημία (διαφυγόν κέρδος) του ζημιωθέντος από την παράνομη δραστηριότητα των οργάνων του Δημοσίου όπως επίσης και τη χρηματική του ικανοποίηση για ηθική βλάβη, δεδομένου ότι πρόκειται μορφή αδικοπραξίας.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ :

- Ø Παράλειψη διορισμού σε διαγωνισμό προσλήψεως δημόσιου υπαλλήλου επιτυχόντος και λαβόντος βαθμολογία υψηλότερη από άλλον υποψήφιο που διορίστηκε. Η αποζημίωση ισούται με τις αποδοχές που στερήθηκε ο παραλειφθείς. (ΑΠ 835/1994)
- Ø Τα επιδόματα στολής και παγίων οδοιπορικών εξόδων δικαιούται να λάβει ο αξιωματικός και κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τέθηκε παρανόμως σε αποστρατεία. (ΑΠ 36/1992)
- Ø Αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την άρνηση του Ελληνικού Δημοσίου να παραχωρήσει έκταση για την κατασκευή ναυπηγείου. (ΣΕ 1304/03)
- Ø Ζημία από υπουργική απόφαση περί αναδρομικού διορισμού ιατρού σε θέση Διευθυντή ΕΣΥ, αλλά με τον όρο της μη λήψεως αναδρομικών αποδοχών. Προσδιορισμός της ζημίας στο ύψος της διαφοράς αποδοχών, τις οποίες ο ιατρός θα ελάμβανε εν δυνάμει ο όρος αυτός. (ΣΕ 660/00)
- Ø Ηθική βλάβη αξιωματικού της Αστυνομίας λόγω παρανόμου θέσεως σε διαθεσιμότητα. (ΑΠ 1186/1990)
- Ø Χρηματική ικανοποίηση στους γονείς και τον αδερφό της θανούσας, λόγω ψυχικής οδύνης, για το θάνατο ανηλίκου, από παράνομες παραλείψεις νοσοκομειακών οργάνων. (ΣΕ 3457/03)

3. ΑΙΤΙΩΔΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

Μεταξύ της πράξης ή παράλειψης και της ζημίας, που καθιστά την πράξη ή παράλειψη ζημιολογική, πρέπει να υπάρχει πρόσφορος αιτιώδης σύνδεσμος. Αυτός συντρέχει, όταν κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας και της λογικής, η πράξη ή η παράλειψη, κατά τον χρόνο και με τους όρους που έγινε, ήταν ικανή, κατ' αντικειμενική πρόγνωση και σύμφωνα με την συνήθη πορεία των πραγμάτων (χωρίς τη μεσολάβηση άλλων, τελείως άσχετων ή έκτακτων και ασυνήθιστων περιστατικών), να επιφέρει τη ζημία.

Ο αιτιώδης σύνδεσμος μπορεί να διακοπεί, οπότε δεν θεμελιώνεται ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης, όταν μετά την αρχική ζημιολογική πράξη επακολούθησε

άλλη, νόμιμη πράξη, που καταλογίζεται στο ίδιο το Δημόσιο ή τον ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ, η οποία έχει το ίδιο ζημιογόνο αποτέλεσμα. Επίσης, απρόβλεπτο φυσικό γεγονός, που ακολούθησε τη ζημιογόνο πράξη ή παράλειψη και μεγάλωσε τη ζημία, δεν καθιστά το Δημόσιο, ή τον ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ υπεύθυνο για ολόκληρη τη ζημία που τελικά πραγματοποιήθηκε, μπορεί δε και να αποκλείσει την ευθύνη του. Εάν, μετά τη ζημιογόνο πράξη ή παράλειψη, ακολούθησε πράξη ή παράλειψη που δεν καταλογίζεται στο ίδιο δημόσιο νομικό πρόσωπο, η οποία χειροτέρευσε τη ζημία, γεννάται ζήτημα ευθύνης από πράξεις περισσοτέρων προσώπων.

Συνεπώς αιτιώδες σύνδεσμος συντρέχει όταν οι παράνομες παραλείψεις των οργάνων του Δημοσίου είναι κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, εξ αντικειμένου ικανές, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, ενόψει και των ειδικών συνθηκών της συγκεκριμένης περιπτώσεως, να επιφέρουν το ζημιογόνο αποτέλεσμα (τραυματισμός συνέπεια εκρήξεως στο Ναυτικό). (ΣΕ 4776/97)

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ :

- Ø Αγωγή αποζημιώσεως για αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε σε εταιρεία από την ολοσχερή καταστροφή εμπορευμάτων που είχε εισάγει στη χώρα, από πυρκαγιά που εκδηλώθηκε κατά το χρόνο παραμονής τους προς εκτελωνισμό στην αποθήκη του Τελωνείου. Παράλειψη λήψης των κατάλληλων μέτρων από τα δημόσια όργανα, τα οποία έχουν κατά νόμο την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την ασφαλή διαφύλαξη των εμπορευμάτων που αποθηκεύονται στις αποθήκες του Τελωνείου. (ΣΕ 3027/98, 979, 2516/02)

4. ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΚΑΝΟΝΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

Παράβαση με τη ζημιογόνο πράξη (η οποία μπορεί να είναι είτε διοικητική πράξη είτε υλική πράξη) ή παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, ενός κανόνα δικαίου, με τον οποίο προστατεύεται ή παρέχεται συγκεκριμένο δικαίωμα σχετικό με ένα έννομο υλικό ή άυλο αγαθό. Ο κανόνας που παραβιάστηκε μπορεί να ανήκει σε οποιοδήποτε κλάδο του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και να είναι γενικός ή ειδικός. Με την παράβαση του κανόνα αυτού η πράξη ή παράλειψη γίνεται παράνομη.

Δεν θεμελιώνεται ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης :

- § εάν η παρανομία της ζημιογόνου πράξης ή παράλειψης συνίσταται στην παράβαση ενός κανόνα, από τον οποίον δεν πηγάζει συγκεκριμένο δικαίωμα του παθόντος – διοικούμενου, επειδή έχει θεσπιστεί αποκλειστικά και μόνον προς χάρη του δημόσιου συμφέροντος ή του συμφέροντος του Δημόσιου, του ΟΤΑ και του ΝΠΔΔ ή άλλου προσώπου τρίτου, έστω και αν από τη παράβαση αυτήν προσβλήθηκε έμμεσα δικαίωμα. Αυτή είναι η έννοια της διάταξης του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ «εκτός εάν η πράξη ή παράλειψη έγινε κατά τη παράβαση διάταξης κείμενης χάρη του γενικού συμφέροντος». Εξαίρεση έχουμε στην περίπτωση που οι διατάξεις προβλέπουν συγκεκριμένα δικαιώματα των διοικούμενων και
- § εάν η παρανομία της ζημιογόνου πράξης ή παράλειψης έγινε για την αντιμετώπιση καταστάσεων, οι οποίες συνιστούν ανώτερη βία, όπως είναι οι πολεμικές επιχειρήσεις ή μέτρα που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια σεισμού ή εξαιρετικής πλημμύρας ή εκτεταμένης πυρκαγιάς, η καταστολή της οποίας υπερβαίνει τις δυνατότητες της πυροσβεστικής υπηρεσίας κ.λπ.

Γ) ΕΙΔΟΣ ΕΥΘΥΝΗΣ – ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

1) ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ

Σύμφωνα με τον ισχύον Ελληνικό δίκαιο η εξωσυμβατική ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας είναι αντικειμενική. Για την θεμελίωση της ευθύνης αυτής και της σχετικής αξίωσης δεν απαιτείται υπαιτιότητα, δηλαδή δόλος ή αμέλεια του προσώπου που προκάλεσε την παράνομη ζημιογόνο πράξη ή παράλειψη.

Για να δημιουργηθεί η ευθύνη του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ, πρέπει η παράνομη ζημιογόνος πράξη ή παράλειψη να του καταλογίζεται, δηλαδή, να θεωρείται ως πράξη αυτού του ίδιου.

Σύμφωνα με τα άρθρα 105 και 106 του ΕισΝΑΚ, στο πλαίσιο του διοικητικού δικαίου, προϋπόθεση για τον καταλογισμό της παράνομης ζημιογόνου πράξης ή

παράλειψης στο Δημόσιο, στον ΟΤΑ ή στο ΝΠΔΔ είναι να γίνει από όργανό του, με τη στενή ή την ευρεία έννοια του όρου κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Έτσι, η εξωσυμβατική ευθύνη από νομικές πράξεις θεμελιώνεται, όταν οι πράξεις ή παραλείψεις έγιναν από όργανο του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ, με την στενή έννοια και η ευθύνη για υλικές ενέργειες ή και παραλείψεις υλικών ενεργειών θεμελιώνεται, όταν αυτές έχουν γίνει από όργανα με την ευρεία έννοια του όρου, δηλαδή, από πρόσωπα που συνδέονται με το Δημόσιο, τον ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ με μια ειδική νομική σχέση και έχουν ως καθήκον ή έργο είτε στην προπαρασκευή ή την εκτέλεση των νομικών πράξεων των οργάνων με τη στενή έννοια είτε τη διενέργεια υλικών πράξεων για πραγμάτωση των επιδιωκόμενων από το Δημόσιο, τον ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ (εθνική άμυνα, αστυνόμευση, κατασκευή δημοσίων έργων, περίθαλψη, εκπαίδευση κ.λπ.)

Όργανα, με την ευρεία έννοια του όρου, οι πράξεις ή παραλείψεις των οποίων καταλογίζονται στο Δημόσιο, στο ΟΤΑ ή στο ΝΠΔΔ, είναι για το Δημόσιο οι κάθε κατηγορίας δημόσιοι πολιτικοί και στρατιωτικοί υπάλληλοι, καθώς και οι κληρωτοί και έφεδροι στρατιωτικοί. Επίσης, τέτοια όργανα των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ είναι οι κάθε κατηγορίας υπάλληλοί τους.

Εάν, σύμφωνα με τους κανόνες της διοικητικής εποπτείας, η πράξη των οργάνων του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ υποβάλλεται στην έγκριση ενός οργάνου του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ, εφόσον η πράξη που εγκρίθηκε είναι παράνομη και ζημιογόνος, καταλογίζεται στο εποπτευόμενο Δημόσιο ή ΟΤΑ ή ΝΠΔΔ, το όργανο του οποίου την ενήργησε.

Αναγκαίο στοιχείο για τον καταλογισμό της πράξης ή παράλειψης του οργάνου του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ, με το οποίο το όργανο συνδέεται, είναι η πράξη ή παράλειψη να βρίσκεται σε άμεση εσωτερική συνάφεια με τα καθήκοντα του οργάνου. Υπάρχει δε τέτοια συνάφεια, όταν η πράξη ή η παράλειψη είναι σχετική με την υπηρεσία που έχει ανατεθεί στο όργανο και με τα γεγονότα που μπορούν να συμβούν κατά την εκτέλεση αυτής της υπηρεσίας ή επ' ευκαιρία της, κατά την αντικειμενική και φυσική πορεία των πραγμάτων. Επίσης, υπάρχει εσωτερική συνάφεια και στην περίπτωση, κατά την οποία το όργανο ενήργησε κατά κατάχρηση της υπηρεσίας που του έχει ανατεθεί, δηλαδή, κατά παράβαση των διαταγών ή οδηγών των προϊσταμένων του.

Συνεπώς, η ζημιογόνος πράξη ή παράλειψη δεν καταλογίζεται στο Δημόσιο, στον ΟΤΑ ή στο ΝΠΔΔ, εάν είναι τελείως ξένη προς την υπηρεσία που έχει ανατεθεί στο όργανό του.

2) ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΟΡΓΑΝΟΥ

I. ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ

i. Το άρθρο 38 του Ν. 3528/2007 Κώδικας Δημοσίων Πολ. Διοικ. Υπαλλήλων & Υπαλ. ΝΠΔΔ

ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

1. «Ο υπάλληλος ευθύνεται έναντι του Δημοσίου για κάθε ζημία την οποία προξένησε σε αυτό από δόλο ή βαρεία αμέλεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Ο υπάλληλος ευθύνεται επίσης για την αποζημίωση την οποία κατέβαλε το Δημόσιο σε τρίτους για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις του κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, εφόσον οφείλονται σε δόλο ή βαρεία αμέλεια. Ο υπάλληλος δεν ευθύνεται έναντι των τρίτων για τις ανωτέρω πράξεις ή παραλείψεις του.
2. Σε περίπτωση δόλου του υπαλλήλου, αυτός παραπέμπεται υποχρεωτικά στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Σε περίπτωση βαρείας αμέλειας, αν ο υπάλληλος παραπεμφθεί, το Ελεγκτικό Συνέδριο, εκτιμώντας τις ειδικές περιστάσεις, μπορεί να καταλογιστεί σε αυτόν μέρος μόνο της ζημιάς που επήλθε στο Δημόσιο ή της αποζημίωσης που το τελευταίο υποχρεώθηκε να καταβάλει.
3. Αν περισσότεροι υπάλληλοι προξένησαν από κοινού ζημιά στο Δημόσιο, ευθύνονται εις ολόκληρον κατά τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου.
4. Η αξίωση του Δημοσίου κατά υπαλλήλων του για αποζημίωση στις περιπτώσεις της παρ. 1 παραγράφεται σε πέντε (5) έτη. Στην περίπτωση του πρώτου εδαφίου της παρ. 1, η πενταετία αρχίζει από του το αρμόδιο όργανο για την υποβολή της αίτησης καταλογισμού έλαβε γνώση της ζημιάς και του λόγου αυτής, και στην περίπτωση του δεύτερου εδαφίου, από του το Δημόσιο κατέβαλε την αποζημίωση.

5. Η αστική ευθύνη των δημοσίων υπολόγων και των διατακτικών διέπεται από τις ειδικές γι' αυτούς διατάξεις.
6. Ειδικές διατάξεις για την προσωπική αστική ευθύνη των δημοσίων υπαλλήλων έναντι των τρίτων διατηρούνται σε ισχύ».

ii. Έναντι ποιων ευθύνεται το δημόσιο όργανο;

Από τη διάταξη του 2^{ου} εδαφίου του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, η οποία ορίζει ότι «μαζί με το Δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών», προκύπτει ότι η αστική ευθύνη των δημοσίων υπαλλήλων είναι διπλή, δηλαδή προς το Κράτος και προς τον παθόντα – διοικούμενο. Η διάταξη αυτή τροποποιήθηκε με το άρθρο 57 του Ν.1811/1951 «περί Κώδικος καταστάσεως των δημοσίων διοικητικών υπαλλήλων» σε συνδυασμό και με το ΠΔ 611/1977. Ήδη ισχύει το άρθρο 38 του Ν.2683/1999 (υπαλληλικός κώδικας), όπως τροποποιήθηκε με το Ν.3528/2007 σύμφωνα με το οποίο οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι υπάλληλοι των ΟΤΑ και οι υπάλληλοι των ΝΠΔΔ δεν ευθύνονται απέναντι στους ζημιωθέντες τρίτους για πράξεις ή παραλείψεις που έπραξαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Αντίθετα ευθύνονται μόνο για τη θετική ζημία απέναντι στο Δημόσιο, τον ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ για τις αποζημιώσεις που τούτοι κατέβαλαν στους ζημιωθέντες τρίτους για τις ζημίες που προκλήθηκαν από την πράξη ή την παράλειψή τους στην περίπτωση που ενήργησαν με δόλο ή βαρεία αμέλεια. Στην περίπτωση αυτή αν το Δημόσιο, ο ΟΤΑ ή το ΝΠΔΔ κατέβαλε την αποζημίωση έχει το δικαίωμα να ασκήσει αναγωγή. Η αναγωγή εκδικάζεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο και υπόκειται στη παραγραφή των 2 ετών από την επέλευση της ζημίας ή της καταβολής της αποζημίωσης.

iii. Ποιοι εμπíπτουν στην κατηγορία των δημοσίων υπαλλήλων;

Με το όρο «δημόσιο υπάλληλο» εννοούμε όλους τους υπαλλήλους, οι οποίοι είτε συνδέονται με το δημόσιο με δημοσιοϋπαλληλική σχέση, η οποία ρυθμίζεται αποκλειστικά από διατάξεις του διοικητικού δικαίου και είναι μόνιμοι (τακτικοί) ή

μετακλητοί, είτε προσλαμβάνονται με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου σε οργανικές θέσεις μετακλητών υπαλλήλων ή ειδικού, τεχνικού ή βοηθητικού προσωπικού, καθώς και από το διοικητικό όργανο όπου δεν είναι μόνο ο δημόσιος υπάλληλος, αλλά κάθε πρόσωπο στο οποίο ανατέθηκε η άσκηση δημόσιας εξουσίας μέσω διορισμού ή εκλογής ακόμα και με ευλογοφανή διορισμό ή εκλογή του (de facto διοικητικό όργανο), δηλαδή κατά την μονομερή άσκηση νομικής ή υλικής δραστηριότητας που διέπεται από το διοικητικό δίκαιο.

Ο κανόνας του ανεύθυνου των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων έχει επεκταθεί με το άρθρο 1 του ΝΔ 2998/1954 και «στους στρατιωτικούς εν γένει ενόπλων δυνάμεων ως και εις του ανήκοντας στα Σώματα Ασφαλείας και το Λιμενικό Σώμα». Από την διατύπωση της διάταξης προκύπτει ότι υπάγονται σ' αυτήν όχι μόνον εκείνοι που έχουν την ιδιότητα αυτήν (όπως π.χ. οι μόνιμοι αξιωματικοί και υπαξιωματικοί), αλλά και εκείνοι που δεν έχουν την ιδιότητα αυτήν (όπως π.χ. είναι οι κληρωτοί και έφεδροι αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και στρατιώτες).

Αντίθετα η εις ολόκληρον ευθύνη που προβλέπει το 2^ο εδάφιο του άρθρου 105 του ΕισΝΑΚ ισχύει για τους δημοσίους υπαλλήλους για τους οποίους δεν εφαρμόζεται ο υπαλληλικός κώδικας καθώς και για τους δημοσίους υπολόγους και διατάκτες.

iv. Αναγκαία προϋπόθεση ευθύνης η υπαιτιότητα του οργάνου

Στην περίπτωση αυτή οι παραπάνω εφόσον ενήργησαν με υπαιτιότητα (από δόλο ή αμέλεια) την παράνομη ζημιογόνο πράξη ή παράλειψη από την οποία γεννήθηκε ευθύνη του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ με το οποίο συνδέονται, ευθύνονται και προσωπικά.

Δόλος υπάρχει, όταν το όργανο ενεργεί κατ' ορισμένο τρόπο παρόλο που γνωρίζει ή δέχεται ως ενδεχόμενη την επέλευση ενός αποτελέσματος, ενώ **αμέλεια** υπάρχει, όταν το όργανο δεν έδειξε την προσοχή και περίσκεψη που είχε υποχρέωση να δείξει κατά την άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων.

Επομένως γεννιέται εις ολόκληρον ευθύνη του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ με το φυσικό πρόσωπο που προξένησε τη ζημιογόνο πράξη ή παράλειψη.

ν. Πότε δεν εφαρμόζεται το 2^ο εδάφιο του άρθρου 105;

Δεν εφαρμόζεται το 2^ο εδάφιο του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ σχετικά με την εις ολόκληρον ευθύνη του υπαιτίου οργάνου :

1). Στην περίπτωση του Προέδρου της Δημοκρατίας

2). Στην περίπτωση του Πρωθυπουργού

3). Στην περίπτωση υπουργού ή υφυπουργού, όπου σύμφωνα με το άρθρο 62 του ν.δ. 802/1971 «περί ευθύνης των μελών της κυβερνήσεως και των υφυπουργών» διακρίνει μεταξύ «των εν τω παρόντι ορισμένων εγκλημάτων» όπου έχουμε παραβίαση με πρόθεση τα συμφέροντα του κράτους, ανακοίνωση πληροφοριών με σκοπό τη βλάβη των συμφερόντων του κράτους ή τρίτου ή ίδιας ωφέλειας ή ωφέλειας τρίτου εν γένει «παράνομων πράξεων ή παραλείψεων» μελών της κυβέρνησης και υφυπουργών. Στην πρώτη περίπτωση ο νόμος (άρθρο 46 παρ. 1) προβλέπει την ευθύνη του υπουργού προς αποζημίωση, με την προϋπόθεση ότι έχει ήδη καταδικαστεί. Η αγωγή εγείρεται ενώπιον όχι του ειδικού δικαστηρίου υπουργών (που είναι αρμόδιο για την ειδική ποινική ευθύνη), αλλά των πολιτικών δικαστηρίων και εκδικάζεται κατά τις κοινές διατάξεις. Το ίδιο ισχύει για την αστική ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Στην περίπτωση ζημιωγόνων παράνομων πράξεων ή παραλείψεων μελών της κυβέρνησης ή υφυπουργών ο νόμος (άρθρο 46 παρ. 2) προβλέπει την παράλληλη ευθύνη (ενοχή εις ολόκληρον) του κράτους και του υπαίτιου υπουργού. Η ευθύνη του κράτους τελεί και εδώ υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ. Η ευθύνη του υπουργού εξάλλου προϋποθέτει όχι μόνο πταίσματα, αλλά και προηγούμενη καταδίκη του, υπάρχει όμως (αντιθέτως προς τα ισχύοντα επί δημοσίων υπαλλήλων) αμέσως έναντι του ζημιωθέντος. Όπως και κατά το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ έτσι και εδώ η παράβαση διάταξης κειμένης χάριν του γενικού συμφέροντος εμποδίζει την γένεση της ευθύνης όχι μόνο του κράτους, αλλά και του υπουργού. Σχετικά με την αναγωγή του κράτους κατά υπουργών ισχύουν *mutatis mutandis*.

vi. Ποια ευθύνη των αιρετών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης;

Επίσης, ορίζεται η ευθύνη των αιρετών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης (δημάρχου, μελών της δημορχικής επιτροπής, προέδρου και μελών του δημοτικού και του κοινοτικού συμβουλίου) έναντι του δήμου ή της κοινότητας. Η ευθύνη αυτή περιορίζεται (ανάλογα με την υπαλληλική αστική ευθύνη) στην θετική μόνο ζημία που προξενήθηκε από δόλο ή βαρεία αμέλεια. Όπως και η υπαλληλική αστική ευθύνη, έτσι και αυτή υπάρχει μόνο έναντι του κράτους και όχι του ζημιωθέντος, βάσει όμως αυτής το κράτος που αποζημίωσε τον ζημιωθέντα ιδιώτη μπορεί ν' ασκήσει αναγωγή κατά των υπαίτιων αιρετών οργάνων.

vii. Πότε κατ' εξαίρεση ευθύνονται τα δημόσια όργανα έναντι του διοικούμενου;

Επίσης ειδική εξαίρεση από τον κανόνα του ανεύθυνου εισάγουν οι διατάξεις του άρθρου 50 § 4 του ΝΔ 170/1973, σε συνδυασμό με το άρθρο 95 § 5 του Συντάγματος (και κατά παραπομπή η διάταξη του άρθρου 5 § 11 του Ν. 702/1977) και του άρθρου 54 § 4 του Δ/τος 341/1978, σύμφωνα με τις οποίες υπέχουν ευθύνη απέναντι στους διοικούμενους, τα πρόσωπα τα οποία συγκροτούν τη διοικητική αρχή, δηλαδή :

- όταν τα όργανα δεν συμμορφώνεται προς τις ακυρωτικές αποφάσεις του ΣΤΕ. Ειδικές εξαιρέσεις εισάγουν επίσης οι διατάξεις των άρθρων 6 § 3 και 9 § 2 του Συντάγματος και
- όταν τα όργανα παραβαίνουν τις διατάξεις για την απόλυση των συλλαμβανόμενων επ' αυτοφώρω ή βάσει εντάλματος, καθώς και περί προστασίας του ασύλου της κατοικίας και της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Π. ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ

Εκτός όμως από την αστική ευθύνη, ο δημόσιος υπάλληλος υπάρχει περίπτωση να έχει και ποινική ευθύνη είτε επειδή διέπραξε ένα κοινό αδίκημα, δηλαδή ένα αδίκημα που μπορούν αν διαπράξουν όλοι οι ιδιώτες, είτε επειδή διέπραξε ένα ιδιώνυμο αδίκημα, δηλαδή ένα αδίκημα που για να διαπραχθεί απαιτείται η ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου στο πρόσωπο που το διέπραξε. Ο ποινικός κώδικας στα άρθρα 235 – 263 προβλέπει ποια είναι τα ιδιώνυμα αδικήματα.

Συγκεκριμένα είναι :

- § Δωροδοκία για νόμιμες πράξεις (άρθρο 235 – 236)
- § Δωροδοκία δικαστή (άρθρο 237)
- § Κατάχρηση εξουσίας (άρθρο 239)
- § Παραβάσεις στην εκτέλεση των ποινών (άρθρο 240)
- § Παραβίαση οικιακού ασύλου (άρθρο 241)
- § Ψευδή βεβαίωση, νόθευση κλπ (άρθρο 242)
- § Παράλειψη βεβαίωσης ταυτότητας (άρθρο 243)
- § Καταπίεση (άρθρο 244)
- § Απεργία δημοσίων υπαλλήλων (άρθρο 247)
- § Παραβάσεις των ταχυδρομικών υπαλλήλων (άρθρο 248)
- § Παραβάσεις των τηλεγραφικών υπαλλήλων (άρθρο 249)
- § Παραβάσεις των τηλεφωνικών υπαλλήλων (άρθρο 250)
- § Παραβίαση του δικαστικού απορρήτου (άρθρο 251)
- § Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου (άρθρο 252)
- § Αποσιώπηση λόγου εξαίρεσης (άρθρο 254)
- § Αθέμιτη συμμετοχή (άρθρο 255)
- § Απιστία σχετική με την υπηρεσία (άρθρο 256)
- § Εκμετάλλευση εμπιστευμένων πραγμάτων (άρθρο 257)
- § Υπεξαίρεση στην υπηρεσία (άρθρο 258)
- § Παράβαση καθήκοντος (άρθρο 259)
- § Ανυποταξία σε πολιτική αρχή (άρθρο 260)
- § Παρότρυνση υφισταμένων και ανοχή (άρθρο 261)

Ωστόσο ο δημόσιος υπάλληλος απαλλάσσεται της ευθύνης του όταν συντρέχει προσταγή και η συνέπειά της είναι η συμμόρφωση του δημοσίου υπαλλήλου σε εκπλήρωση καθήκοντος υπακοής στις διαταγές προϊσταμένων του.

ΙΙΙ. ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΟΡΓΑΝΟΥ

ΑΡΘΡΟ 106/Ν.3528/2007 ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛ. ΔΙΟΙΚ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛ. ΝΠΔΔ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΟΣ

1. «Πειθαρχικό παράπτωμα αποτελεί κάθε παράβαση υπαλληλικού καθήκοντος που συντελείται με υπαίτια πράξη ή παράλειψη και μπορεί να καταλογισθεί στον υπάλληλο.
2. Το υπαλληλικό καθήκον προσδιορίζεται τόσο από υποχρεώσεις που επιβάλλουν στον υπάλληλο οι κείμενες διατάξεις, οι εντολές και οδηγίες όσο και από τη συμπεριφορά που πρέπει να τηρεί ο υπάλληλος και εκτός της υπηρεσίας ώστε να μη θίγεται το κύρος αυτής.
3. Το υπαλληλικό καθήκον, κατά την προηγούμενη παράγραφο, σε καμία περίπτωση δεν επιβάλλει στον υπάλληλο πράξη ή παράλειψη που να αντίκειται προδήλως στις διατάξεις του Συντάγματος και των νόμων».

ΑΡΘΡΟ 107/Ν.3528/2007 ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛ. ΔΙΟΙΚ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛ. ΝΠΔΔ

ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΑ

1. «Πειθαρχικά παραπτώματα αποτελούν ιδίως :
 - πράξεις με τις οποίες εκδηλώνεται άρνηση αναγνώρισης του Συντάγματος ή έλλειψη αφοσίωσης στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία,
 - η παράβαση καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς ποινικούς νόμους,
 - η παράβαση της αρχής της αμεροληψίας,
 - η αδικαιολόγητη αποχή από την εκτέλεση των καθηκόντων,
 - η άρνηση ή παρέλκυση εκτέλεσης υπηρεσίας,
 - η αμέλεια, καθώς και η ατελής ή μη έγκαιρη εκπλήρωση του καθήκοντος,

- η παράβαση της υποχρέωσης εχεμύθειας, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 26 του παρόντος,
- η άσκηση κριτικής των πράξεων της προϊσταμένης αρχής που γίνεται δημοσίως, γραπτώς ή προφορικώς, με σκόπιμη χρήση εν γνώσει εκδήλως ανακριβών στοιχείων ή με χαρακτηριστικά απρεπείς εκφράσεις,
- η άσκηση εργασίας ή έργου με αμοιβή χωρίς προηγούμενη άδεια της υπηρεσίας,
- η αδικαιολόγητη μη έγκαιρη σύνταξη ή η σύνταξη μεροληπτικής έκθεσης αξιολόγησης,
- η ανάρμοστη συμπεριφορά προς τους πολίτες, η αδικαιολόγητη μη εξυπηρέτηση τους και η μη έγκαιρη διεκπεραίωση των υποθέσεων τους,
- η αδικαιολόγητη προτίμηση νεότερων υποθέσεων με παραμέληση παλαιότερων,
- η άμεση ή μέσω τρίτου προσώπου συμμετοχή σε δημοπρασία την οποία διενεργεί επιτροπή, μέλος της οποίας είναι ο υπάλληλος ή η αρχή στην οποία αυτός ανήκει,
- η χρησιμοποίηση της δημοσιούπαλληλικής ιδιότητας ή πληροφοριών που κατέχει ο υπάλληλος λόγω της υπηρεσίας ή της θέσης του, για εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων του ίδιου ή τρίτων προσώπων,
- η αποδοχή οποιασδήποτε υλικής εύνοιας ή ανταλλάγματος για το χειρισμό υπόθεσης από τον υπάλληλο κατά την άσκηση των καθηκόντων του καθώς και η χρησιμοποίηση τρίτων προσώπων για την απόκτηση υπηρεσιακής εύνοιας ή την πρόκληση ή ματαίωση διαταγής της υπηρεσίας,
- η σύναψη στενών κοινωνικών σχέσεων με πρόσωπα των οποίων ουσιώδη συμφέροντα εξαρτώνται από τον τρόπο αντιμετώπισης θεμάτων της αρμοδιότητας του υπαλλήλου,
- η φθορά λόγω ασυνήθιστης χρήσης, η εγκατάλειψη ή η παράνομη χρήση πράγματος το οποίο ανήκει στην υπηρεσία,
- η παράλειψη δίωξης και τιμωρίας πειθαρχικού παραπτώματος, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 110 του παρόντος,
- η άρνηση παροχής πληροφόρησης στους πολίτες,

- η άρνηση σύμπραξης, συνεργασίας και χορήγησης στοιχείων ή εγγράφων κατά τη διεξαγωγή έρευνας, επιθεώρησης ή ελέγχου από τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και τα ιδιαίτερα Σώματα και Υπηρεσίες Επιθεώρησης και Ελέγχου.
2. Διατάξεις που ορίζουν ειδικά πειθαρχικά παραπτώματα διατηρούνται σε ισχύ».

ΑΡΘΡΟ 109/Ν.3528/2007 ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛ. ΔΙΟΙΚ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛ. ΝΠΔΔ

ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ

1. «Οι πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται στους υπάλληλους είναι :
- η έγγραφη επίπληξη,
 - το πρόστιμο έως τις αποδοχές τριών μηνών (3) μηνών,
 - η στέρηση του δικαιώματος για προαγωγή από ένα (1) έως πέντε (5) έτη,
 - ο υποβιβασμός κατά ένα βαθμό,
 - η προσωρινή παύση από τρεις (3) έως έξι (6) μήνες με πλήρη στέρηση των αποδοχών και
 - η οριστική παύση.
2. Η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί μόνο για τα ακόλουθα παραπτώματα :
- της παράβασης του άρθρου 107 παρ. 1 (α) του παρόντος,
 - της παράβασης καθήκοντος κατά τον Ποινικό Κώδικα ή άλλους ειδικούς νόμους,
 - αποδοχή οποιασδήποτε υλικής εύνοιας ή ανταλλάγματος για το χειρισμό υπόθεσης από υπάλληλο κατά την άσκηση των καθηκόντων του,
 - χαρακτηριστικούς αναξιοπρεπή ή ανάξια για υπάλληλο διαγωγή εντός και εκτός υπηρεσίας,
 - παραβίαση απορρήτων της υπηρεσίας κατά τις κείμενες διατάξεις,

- αδικαιολόγητη αποχή από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων πάνω από είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες συνεχώς ή πάνω από τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες σε διαστήματα ενός (1) έτους,
 - εξαιρετικώς σοβαρή απείθεια,
 - άμεση ή μέσω τρίτου προσώπου συμμετοχή σε δημοπρασία την οποία διενεργεί η αρχή στην οποία αυτός ανήκει ή επιτροπή, μέλος της οποίας είναι αυτός,
 - εμμονή σε άρνηση προσέλευσης για εξέταση από υγειονομική επιτροπή σύμφωνα με την παρ. 10 του άρθρου 56 του παρόντος.
3. Η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί στον υπάλληλο για οποιοδήποτε παράπτωμα αν :
- Κατά την προηγούμενη της διάπραξης του διετία του είχαν επιβληθεί τρεις (3) τουλάχιστον πειθαρχικές ποινές ανώτερες του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός ή
 - Κατά το προηγούμενο της διάπραξης του έτους είχε τιμωρηθεί για το ίδιο αδίκημα με ποινή ανώτερη του προστίμου αποδοχών ενός (1) μηνός».

Επίσης ο δημόσιος υπάλληλος ενδέχεται να έχει και πειθαρχική ευθύνη. Ο δημόσιος υπάλληλος ως απασχολούμενος ακόμα και με σχέση ιδιωτικού δικαίου με την υπογραφή της σχετικής σύμβασης με τη διοίκηση έχει ανεπιφύλακτα δεχτεί την άσκηση της πειθαρχικής και την εφαρμογή του πειθαρχικού δικαίου των δημοσίων υπαλλήλων (πειθαρχικός έλεγχος από την υπηρεσία στην οποία υπηρετεί το όργανο).

Ανεξαρτήτως των ανωτέρων η πειθαρχική της πολιτείας εξουσίας δεν καθιδρύεται μόνο στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ δημοσίου νομικού προσώπου και των υπηρεσιών του, αλλά εκδηλώνεται περιλαμβάνοντας και τη σχέση συγκεκριμένου νομικού προσώπου (κατά κανόνα του κράτους ή άλλων ΝΠΔΔ) αφενός και φυσικών προσώπων και αφετέρου είτε ως χρηστών των υπηρεσιών του πρώτου, είτε απλώς ως προσώπων που ασκούν δραστηριότητα υποκείμενη για γενικότερους λόγους κοινωνικού συμφέροντος στη ρυθμιστική παρέμβαση και τον έλεγχο εκ μέρους του πρώτου ως π.χ. φαρμακείων και εργοστασίων παραγωγής φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων κλπ.

Πρωταρχικό και προσδιοριστικό στοιχείο για τη σημασία και το περιεχόμενο του πειθαρχικού δικαίου και τη εκδήλωση της πειθαρχικής εξουσίας έχει η αναφορά και συσχέτιση αυτής με πρόσωπα που κατέχουν τη δημοσιοϋπαλληλική ιδιότητα.

Πρόκειται για την τάξη όσων είναι στενά συνδεδεμένοι με την δημόσια υπηρεσία, οι οποίοι έχουν αμέσως ή εμμέσως την ικανότητα να ενεργούν για λογαριασμό και για συμφέρον της διοίκησης, εμφανιζόμενοι με διάφορες ονομασίες ως όργανά της, που την εκπροσωπούν με διάφορους τρόπους. Η υπαλληλική νομοθεσία προβλέπει σχετικά για τις αντιπειθαρχικές συμπεριφορές υπαλλήλων οι οποίες είναι ευθέως βλαπτικές στη δημόσια υπηρεσία.

Επίσης ο νομοθέτης με σαφείς διατάξεις έχει προχωρήσει περιλαμβάνοντας στις ρυθμίσεις του τόσο από πλευράς περιεχομένου όσο και διαδικασίες το σύνολο σχεδόν της ύλης πειθαρχικής νομοθεσίας και ιδιαίτερα τα θεωρούμενα ως βασικά κεφάλαια αυτής (π.χ. έννοια και είδος παραπτωμάτων, διαδικασία εκδίκασεως, κλπ.). Με τις προβλεπόμενες πειθαρχικές διατάξεις ο νομοθέτης, επιδιώκει την καλή, έννομη και αποτελεσματική διεκπεραίωση του διοικητικού οργάνου και προς τις δυο κατευθύνσεις που καλύπτουν οι πειθαρχικοί κανόνες, δηλαδή από πλευράς ελέγχου τόσο ως προς τον τρόπο και την ποιότητα εκπλήρωσης των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί όσο και ως προς την συμπεριφορά των απασχολούμενων έναντι της υπηρεσίας αλλά και τρίτων ώστε να διευκολύνεται και να εμπεδώνεται η ομαλή, απρόσκοπτη και σύννομη διεκπεραίωση του έργου αυτής.

Δ) Η ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΖΗΜΙΩΘΕΝΤΟΣ

i. Δικαιοδοσία διοικητικών δικαστηρίων – απόδειξη - παραγραφή

Όπως έχει ειπωθεί οι διαφορές σχετικά με την εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου, του ΟΤΑ ή του ΝΠΔΔ αποτελούν διοικητικές διαφορές ουσίας, που αρχικά υπάγονταν στην δικαιοδοσία των τακτικών πολιτικών δικαστηρίων, όμως ο νομοθέτης κατ' επιταγή του άρθρου 94 παρ. 1 του Συντάγματος σε συνδυασμό και με το άρθρο 7 παρ.5 του ν.702/1997 και τα άρθρα 1 και 2 εδαφ. ή του ν.1406/1983 τις υπήγαγε στην δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Για το βάρος της αποδείξεως στην δίκη περί κρατικής ευθύνης ισχύει η γενική αρχή του δικονομικού δικαίου ότι ο ενάγων οφείλει να αποδείξει τα πραγματικά γεγονότα τα οποία απαιτούνται για την στήριξη της αγωγής του. Από τις προϋποθέσεις της κρατικής ευθύνης μόνο ο ισχυρισμός περί ζημίας και μάλιστα η

ακριβής της έκταση και ο αιτιώδης της σύνδεσμος με την παρανομία αποτελεί πραγματικό ισχυρισμό, τον οποίο οφείλει να αποδείξει ο εναγών. Οι άλλες προϋποθέσεις της κρατικής ευθύνης δεν είναι αντικείμενα αποδείξεως, αλλά νομικής εκτιμήσεως και εξετάζονται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, εκτός των νομικών εκείνων ελαττωμάτων της ζημιογόνου πράξεως της διοίκησης, των οποίων η απόδειξη βαρύνει τον ενάγοντα.

Η αξίωση αποζημιώσεως υπόκειται κατά κανόνα στην πενταετή παραγραφή των χρηματικών απαιτήσεων κατά του δημοσίου. Ειδικοί νόμοι μπορούν βέβαια να προβλέπουν βραχύτερη και μακρύτερη παραγραφή.

ii. Είδη αποζημίωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 297 παρ. 1 του ΑΚ η αποζημίωση είναι καταρχήν χρηματική. Η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου προβλέπει τη δυνατότητα του δικαστηρίου, αντί να επιδικάσει χρηματική αποζημίωση, να διατάξει, εκτιμώντας τις ειδικές περιστάσεις, την αποκατάσταση της προγενέστερης κατάστασης. Η ρύθμιση αυτή μπορεί να εφαρμοσθεί, εφόσον δεν προσκρούει στο δημόσιο συμφέρον, την ικανοποίηση του οποίου επιδιώκει το Δημόσιο, ο ΟΤΑ και το ΝΠΔΔ που έχει υποχρέωση προς αποζημίωση. Συνεπώς δεν αποκλείεται η περίπτωση της αυτούσιας αποζημίωσης. Όμως το άρθρο 71 παρ. 1 του Κ.Δ.Δ προβλέπει ότι η αποζημίωση είναι μόνο χρηματική.

Η χρηματική αποζημίωση συνιστάται σε χρηματικό ποσό, με το οποίο αποκαθίσταται η ζημία από την παράνομη πράξη ή παράλειψη και το οποίο αντιστοιχεί στη μείωση της περιουσίας εκείνου που ζημιώθηκε ή τη ματαίωση της αύξησής της, δηλαδή περιλαμβάνει τόσο τη θετική ζημία όσο και το διαφυγόν κέρδος. Εάν από τη ζημιογόνο πράξη προέκυψε και ωφέλεια εκείνου που ζημιώθηκε, η ωφέλεια αυτή θα ληφθεί υπόψη για τον απολογισμό της αποζημίωσης (συμψηφισμός κέρδους και ζημίας). Η αποζημίωση είναι πλήρης και υπολογίζεται κατά τρόπο συγκεκριμένο.

Ανεξάρτητα από την περιουσιακή αποζημίωση, η ευθύνη της Δημόσιας Διοίκησης μπορεί να συνεπάγεται και αποκατάσταση της ηθικής βλάβης, με επιδίκαση χρηματικού ποσού, έστω και αν η ζημιογόνος πράξη ή παράλειψη είναι σχετική με την περιουσία.

Στην περίπτωση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Δημόσιας Διοίκησης κατά το διοικητικό δίκαιο, εφαρμόζεται επίσης ο κανόνας του άρθρου 300 του ΑΚ για το συντρέχον πταίσμα, σύμφωνα με τον οποίο το δικαστήριο μπορεί να μην επιδικάσει αποζημίωση ή να μειώσει το ποσό της, εάν εκείνος που ζημιώθηκε συντέλεσε με πταίσματα του στη ζημία ή την έκτασή της, καθώς και αν αυτός παρέλειψε να αποτρέψει ή να περιορίσει τη ζημία.

Επίσης εφαρμόζονται αναλόγως και οι κανόνες του άρθρου 926 του ΑΚ για τη ζημία από περισσότερους, σε περίπτωση ευθύνης από κοινή πράξη που καταλογίζεται σε περισσότερα δημόσια νομικά πρόσωπα ή σε δημόσιο νομικό πρόσωπο και άλλο πρόσωπο φυσικό ή νομικό, καθώς και όταν έχουμε περισσότερες πράξεις που καταλογίζονται σε περισσότερα δημόσια νομικά πρόσωπα, οι οποίες έγιναν συγχρόνως ή διαδοχικά και δεν μπορεί να εξακριβωθεί τινός η πράξη προκάλεσε τη ζημία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

**ΕΙΔΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΕΥΘΥΝΗΣ**

3.1 ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

3.1.1 ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΝΟΜΟ

Απ' το γεγονός ότι το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ χρησιμοποιεί τον όρο «όργανα του δημοσίου» και όχι «διοικητικά όργανα» έχει υποστηριχθεί ότι το κράτος είναι υπεύθυνο για ζημίες που προξένησαν όχι μόνο παράνομες ατομικές ή κανονιστικές πράξεις των διοικητικών του οργάνων, αλλά και αντισυνταγματικοί νόμοι ή παράνομες δικαστικές ενέργειες.

Αυτό που επικρατεί στην ελληνική επιστήμη και κυρίως στη νομολογία είναι ότι το κράτος δεν ευθύνεται για πράξεις του νομοθέτη. Τα δικαστήρια όμως απέδωσαν περιοριστική σημασία στα ατομικά δικαιώματα, με εξαίρεση όμως την προσβολή της ατομικής ιδιοκτησίας και απέκλιναν την ευθύνη του κράτους για ζημιά που προξένησε νομοθετική προσβολή άλλων ατομικών δικαιωμάτων που είναι συνταγματικά κατοχυρωμένα. Οι λόγοι του αποκλεισμού αυτού είναι κυρίως ο φόβος μιας υπέρμετρης επιβάρυνσης του δημοσίου ταμείου.

Το Σύνταγμα όχι μόνο γνωρίζει την έννοια του αντισυνταγματικού νόμου, αλλά υποχρεώνει τα δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τέτοιους νόμους. Επιπλέον, στην αρμοδιότητα του Ανωτάτου Εδικού Δικαστηρίου υπάγεται και «η άρσης της αμφισβητήσεως περί της ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας ή της έννοιας διατάξεων τυπικού νόμου, αν εξεδόθησαν περί αυτών αντίθετοι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου». Επιπλέον, «διάταξις νόμου κηρυσσομένη, ως αντισυνταγματική είναι ανίσχυρος από της δημοσιεύσεως της περί τούτου αποφάσεως ή από του υπό της αποφάσεως ορισμένου χρόνου». Το Σύνταγμα δηλαδή γνωρίζει και την δικαστική ακύρωση αντισυνταγματικού νόμου.

Εξάλλου δεν είναι ορθό, ότι η αντισυνταγματικότητα νόμου αποτελεί πάντοτε «παράβασιν διατάξεως κειμένης χάριν του γενικού συμφέροντος» και ότι δεν μπορεί επομένως να θεμελιώσει αστική ευθύνη του κράτους. Το ότι συνταγματικές διατάξεις μπορούν να αποσκοπούν και την προστασία ιδιωτικών συμφερόντων δείχνει αναμφίβολα η συνταγματική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων.

Αντισυνταγματικός νόμος μπορεί αναμφισβήτητα να προξενήσει ζημιά. Βέβαια, στην μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων, η ζημιά που προξενεί ο νόμος

(όπως άλλωστε και η κανονιστική πράξη της διοίκησης) δεν είναι ούτε άμεση, ούτε ατομική. Αλλά υπάρχουν περιπτώσεις «ατομικά» διατυπωμένων νόμων που προξενούν ζημία προσβάλλοντας αμέσως δικαιώματα κατοχυρωμένα από το Σύνταγμα. Αν το προσβαλλόμενο δικαίωμα είναι της ιδιοκτησίας, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του Συντάγματος και η νομοθεσία περί αναγκαστικής απαλλοτριώσης. Αν όμως προσβάλλονται άλλα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα (π.χ. το δικαίωμα της ισότητας), πρέπει να γίνει δεκτή η εφαρμογή του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ. Το ανεύθυνο των βουλευτών απλώς αποκλείει την αναγωγή κατ' αυτών, αλλά όχι την ευθύνη του κράτους.

Όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις ισχύουν και για τις κανονιστικές πράξεις της διοίκησης. Ο Άρειος Πάγος όμως αρνείται την ύπαρξη τέτοιας κρατικής ευθύνης επειδή θεωρεί ότι το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ θεμελιώνει την ευθύνη του δημοσίου για πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του «κατά την άσκηση διοικητικών καθηκόντων του».

3.1.2 ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Στο πεδίο της δικαστικής λειτουργίας υπάρχουν δυο περιπτώσεις, όπου ο νομοθέτης βάσει ρητών συνταγματικών διατάξεων, προβλέπει έννομες συνέπειες για παράνομη δικαστική ενέργεια :

- i. Αποζημίωση για κακοδικία και
- ii. Αποζημίωση για άδικη καταδίκη ή προφυλάκιση.

i. Η κακοδικία είναι η παράνομη, υπαίτια και ζημιογόνος άσκηση δικαστικών ή συγγενών προς τα δικαστικά καθηκόντων και ιδίως η αρνησιδικία.

Συνεπώς, η κακοδικία μπορεί να διαπραχθεί είτε από δικαστικούς λειτουργούς ή και ολόκληρα δικαστήρια, είτε από συγγενείς προς την δικαστική λειτουργία δημόσιους λειτουργούς όπως δικηγόρους, συμβολαιογράφους, δικαστικούς γραμματείς και δικαστικούς επιμελητές. Η άσκηση δικαστικών καθηκόντων μπορεί να συνίσταται στην έκδοση δικαστικών αποφάσεων ή άλλων δικαστικών ή σχετικών προς την άσκηση της δικαστικής λειτουργίας πράξεων ή την παράλειψή τους.

Το στοιχείο της παρανομίας υπάρχει, όταν ο λειτουργός με πράξεις ή παραλείψεις δεν τηρεί τις επιταγές ή απαγορεύσεις του νόμου. Υπαιτιότητα υπάρχει όταν συντρέχει δόλος ή βαρεία αμέλεια, όχι όμως ελαφρά αμέλεια. Στην περίπτωση της αρνησιδικίας υπαιτιότητα δεν απαιτείται. Αρνησιδικία εκ μέρους δικαστικού λειτουργού υπάρχει κατά τον νόμο «τότε μόνον όταν ούτοι αρνούνται αδικαιολογήτως την έκδοση αποφάσεων επί υποθέσεων ωρίμων προς τούτο, υφ' οιασδήποτε πρόφασιν και ιδίως της σιωπής ή ασάφειας του νόμου».

Το στοιχείο της ζημίας συντρέχει επί οποιασδήποτε, θετικής ή αποθετικής ζημίας, κατά τους ορισμούς του γενικού δικαίου της αποζημίωσης. Ο νόμος πάντως επιβάλλει στον ζημιωθέντα να προβεί σε όλες τις ενέργειες αποφυγής ή αποκατάστασης της ζημίας πριν εγείρει την αγωγή κακοδικίας. Η αγωγή αυτή είναι απαράδεκτη, αν ο ζημιωθείς δεν εξάντλησε προηγουμένως τα τακτικά ένδικα μέσα και δεν έχει εκδοθεί ακόμη απόφαση γι' αυτά. Εξάλλου, η αγωγή κακοδικίας απορρίπτεται, αν αποδειχθεί ότι ο ζημιωθείς μπορούσε να αποφύγει την ζημία με νόμιμο τρόπο.

Για λόγους οριστικού τερματισμού ή αποφυγής της διαιωνίσεως των σχετικών διαφορών ο νόμος αποκλείει την αγωγή κακοδικίας στους εξής λόγους :

- § Κατά των μελών του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου
- § Κατά των μελών δικαστηρίων που κρίνουν το κύρος δημοτικών και κοινοτικών εκλογών
- § Κατά των δικαστικών λειτουργών που μετέχουν σε συμβούλια που αποφαινόμενοι για θέματα υπηρεσιακής κατάστασης δικαστικών λειτουργών και δικαστικών υπαλλήλων
- § Κατά των μελών του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας για τις αποφάσεις του επί αγωγών κακοδικίας. Μετά την απόρριψη αγωγής κακοδικίας δεν επιτρέπεται η έγερση νέας.

Ο ζημιωθείς πρέπει να εγείρει την αγωγή κακοδικίας εντός έξι μηνών από τότε που έλαβε γνώση της παράνομης πράξης ή παράλειψης και στην περίπτωση δικαστικής πράξης από τότε που έγινε αμετάκλητη.

Η αγωγή κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργών δεν εξαρτάται από προηγούμενη άδεια και υπάγεται στο Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας που προβλέπει το ίδιο το άρθρο 99 του Συντάγματος με την εξής σύνθεση : τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας ως Πρόεδρο (ή τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου ως προεδρεύοντα, όταν η αγωγή στρέφεται κατά μέλους του Συμβουλίου της Επικρατείας ή λειτουργών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων), ένα Σύμβουλο Επικρατείας, έναν αρεοπαγίτη, ένα Σύμβουλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δυο καθηγητές νομικών μαθημάτων των Νομικών Σχολών των Πανεπιστημίων της χώρας, και οι δυο δικηγόροι που είναι μέλη του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων και πλην των Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου, όλα τα μέλη ορίζονται με κλήρωση. Εξαιρούνται από την εκάστοτε σύνθεση τα μέλη του σώματος ή κλάδου της δικαιοσύνης που αφορά η κακοδικία.

Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας είναι αμετάκλητη, αλλά δεν παρακωλύει την πειθαρχική ή ποινική δίωξη των υπαίτιων λειτουργών .

Η αγωγή κακοδικίας κατά μη δικαστικών λειτουργών υπάγεται στο κατά τόπο αρμόδιο Πολυμελές Πρωτοδικείο, που δικάζει κατά την τακτική διαδικασία.

Η απόφαση ή πράξη που έδωσε αφορμή στην άσκηση της αγωγής κακοδικίας δεν θίγεται, διατηρεί δηλαδή την ισχύ της, έστω και αν η απόφαση επί της κακοδικίας δέχθηκε την αγωγή. Η απόφαση που δέχεται την αγωγή κακοδικίας επιδικάζει στον

ζημιωθέντα αποζημίωση εις βάρος του υπαίτιου λειτουργού και είναι αναγκαστικώς εκτελεστή. Στην περίπτωση του δικαστικού, που αποτελεί όργανο του δημοσίου κατά την έννοια του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, είναι εφαρμοστέα και η διάταξη αυτή, με αποτέλεσμα το κράτος να ευθύνεται εις ολόκληρον, παραλλήλως με το υπαίτιο όργανο, κατά του οποίου μπορεί με την καταβολή της αποζημίωσης να στραφεί αναγωγικά. Επειδή βέβαια η αγωγή κακοδικίας πρέπει να εγερθεί κατά του υπαίτιου δικαστικού λειτουργού, δεν συντρέχει περίπτωση αποκλειστικής αντικειμενικής ευθύνης του κράτους. Πάντως μόνο η παράλληλη ευθύνη του κράτους εγγυάται σε κάθε περίπτωση την καταβολή της αποζημίωσης στον ζημιωθέντα.

ii. Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ.4 του Συντάγματος ο νόμος ορίζει με ποιους όρους το Κράτος παρέχει, ύστερα από δικαστική απόφαση, αποζημίωση σε όσους καταδικάστηκαν, προφυλακίστηκαν ή με άλλο τρόπο στερήθηκαν άδικα ή παράνομα την προσωπική τους ελευθερία.

Σχετικές διατάξεις περιλαμβάνονται στα άρθρα 533 - 545 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αξίωση αποζημίωσης έχουν όχι μόνο όσοι καταδικάστηκαν ή προφυλακίστηκαν άδικα, αλλά και οι δικαιούμενοι διατροφής. Ο νόμος προβλέπει εξαιρέσεις της υποχρέωσης του δημοσίου προς αποζημίωση, και μάλιστα υποχρεωτικά «εάν ο καταδικασθείς ή προφυλακισθείς, εγένετο παραίτιος της καταδίκης ή προφυλακίσεως εκ προθέσεως ή μεγάλης αμέλειας» ή δυνητικός, για λόγους αναφερόμενους στην πράξη που υπεβλήθη στην ανάκριση ή το πρόσωπο του προφυλακισθέντος.

Η αποζημίωση αφορά κάθε περιουσιακή ζημία του καταδικασθέντος, προφυλακισθέντος ή δικαιούχου διατροφής από την ολική ή μερική εκτέλεση της ποινής ή της προφυλάκισης, επομένως τόσο την θετική όσο και την αποθετική ζημία (διαφυγόν κέρδος). Επιπλέον της αποζημίωσης για περιουσιακή ζημία, ο νόμος προβλέπει επίσης προσωπική και αμεταβίβαστη χρηματική ικανοποίηση του καταδικασθέντος ή προφυλακισθέντος. Όχι η επιδίκαση καθ' εαυτή αλλά μόνο το ποσό της ικανοποίησης ορίζεται κατά την κρίση του δικαστηρίου, δεν μπορεί όμως να είναι κατώτερο των εκατό μεταλλικών δραχμών για κάθε μέρα.

Η αναγνώριση της αξίωσης γίνεται σε δύο στάδια : πρώτον αποφαίνεται το (ποινικό) δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση επί της υπόθεσης με ιδιαίτερη σύγχρονη απόφαση για την υποχρέωση του δημοσίου προς αποζημίωση και μπορεί

επίσης να αποφανθεί ότι η καταδίκη ή προφυλάκιση δεν οφείλεται σε παράνομη ενέργεια των δικαστικών που αποφάσισαν την καταδίκη ή προφυλάκιση. Αν αναγνωρισθεί η υποχρέωση του δημοσίου προς αποζημίωση, ο δικαιούχος μπορεί (δεύτερο στάδιο) να εγείρει αγωγή περί της αποζημίωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, που δεν εξετάζουν πια την υποχρέωση του δημοσίου, αλλά και ορίζουν απλώς το ύψος της αποζημίωσης. Η αξίωση παραγράφεται δυο έτη μετά την ημέρα στην οποία έγινε αμετάκλητη η ποινική απόφαση.

Το κράτος έχει το δικαίωμα αναγωγής «κατά παντός, όστις δια παρανόμου ενεργείας, εγένετο αίτιος της καταδίκης ή προφυλάκισης, κατά δε του δικαστού ή του ανακριτικού υπαλλήλου, σύμφωνα προς τα περί αγωγής κακοδικίας διατάξεις». Αναγωγή κατά του δικαστού αποκλείεται, αν το ποινικό δικαστήριο της κυρίας υπόθεσης είχε αποφανθεί ότι η καταδίκη ή αποφυλάκιση δεν οφείλεται σε παράνομη ενέργειά του.

Στην πράξη, η συνταγματική πρόβλεψη αποζημίωσης αυτών που έχουν καταδικασθεί ή προφυλακιστεί άδικα παραμένει απραγματοποίητη : τα ποινικά δικαστήρια, οδηγούμενα προφανώς από μια υπερβολική προσήλωση στα ταμειακά συμφέροντα του κράτους (κριτήριο που δεν προβλέπει ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας), χαρακτηρίζουν σχεδόν στερεότυπα την προφυλάκιση ως δικαιολογημένη και απορρίπτουν την υποχρέωση του κράτους προς αποζημίωση.

3.2 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΓΙΑ ΝΟΜΙΜΗ ΖΗΜΙΟΓΟΝΟ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η γενική αρχή του δικαίου της αποζημίωσης ότι η αποζημίωση προϋποθέτει παράνομη ζημία ισχύει και στις σχέσεις κράτους και ιδιώτη. Η νόμιμη δραστηριότητα του κράτους μπορεί να προξενήσει άμεση ή έμμεση ζημία σε ένα ιδιώτη. Μερικές φορές η ζημία αυτή είναι θελημένη (π.χ. επιβολή ποινής) ή αποδεκτή από το κράτος (π.χ. ανάκληση ευμενούς διοικητικής πράξης). Στις περιπτώσεις αυτές ζήτημα αποζημίωσης δεν τίθεται, γιατί θα ματαίωνε ή τουλάχιστον θα εξασθενίζε τον νόμιμο σκοπό της πράξης.

Εξάλλου, η κρατική δραστηριότητα θίγει αναπόφευκτα με διάφορο μέτρο τα συμφέροντα των διάφορων ατόμων, με αποτέλεσμα η ίδια κρατική ενέργεια να ωφελεί ορισμένα, να βλάπτει άλλα και να αφήνει άθικτα τρίτα συμφέροντα. Εφόσον το κράτος κινείται μέσα στα όρια που του θέτει η έννομη τάξη (ο νομοθέτης στα όρια του Συντάγματος, η διοίκηση και η δικαιοσύνη στα όρια του Συντάγματος και των νόμων), τέτοιες διακυμάνσεις και διαφοροποιήσεις στις συνέπειες των κρατικών ενεργειών δεν μπορούν να θεμελιώσουν κρατική υποχρέωση προς αποζημίωση χωρίς κίνδυνο παράλυσης της κρατικής δραστηριότητας. Εάν και όπου οι διαφοροποιήσεις αυτές είτε στηρίζονται σε συνταγματικώς απαράδεκτα κριτήρια (π.χ. της φυλετικής καταγωγής, των πολιτικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων του ιδιώτη) είτε υπερβαίνουν το μέτρο του αναπόφευκτου ή ανεκτού, προσβάλλουν την συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας, και τότε δεν πρόκειται πια για νόμιμη κρατική ενέργεια.

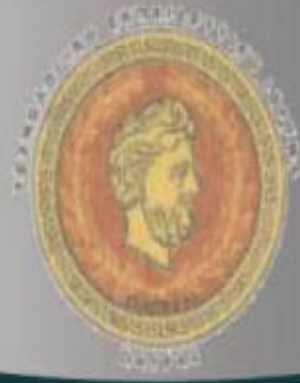
Υπάρχουν όμως περιπτώσεις στις οποίες, αναπόφευκτες ή και επιθυμητές κρατικές ενέργειες προξενούν μειονεκτικά αποτελέσματα σε ορισμένα μόνο ή κυρίως άτομα. Πρόκειται είτε για άμεσα βλαπτικά αποτελέσματα ενεργειών αναγκαίων για το δημόσιο συμφέρον (π.χ. απόκτηση της κυριότητας των ακινήτων που απαιτεί η κατασκευή του οδικού δικτύου της χώρας, ή θανάτωση ζώων μολυσμένων με μεταδοτικές ασθένειες) είτε για παρεπόμενα βλαπτικά αποτελέσματα επωφελών βασικών ενεργειών (π.χ. θάνατος προσώπου από υποχρεωτικό εμβολιασμό, χωρίς να διαπιστώνεται ιατρικό σφάλμα).

Η επικρατούσα άποψη στον τόπο μας είναι πως το κράτος δεν ευθύνεται για ζημίες που προξενούν νομίμως τα όργανά του, εκτός αν ο νόμος προβλέπει ειδικώς

αποζημίωση, όπως π.χ. η νομοθεσία περί επιζωοτιών προβλέπει αποζημίωση για την θανάτωση ζώων που είναι ύποπτα πανώλους.

Οι περιπτώσεις που ο νόμος προβλέπει αποζημίωση είναι προπάντων οι εξής :

- 1) Το άρθρο 17 του Συντάγματος επιτρέπει την αναγκαστική απαλλοτρίωση (νόμιμη ζημιογόνο ενέργεια), αλλά προβλέπει συγχρόνως αποζημίωση. Το ίδιο ισχύει και για διάφορες ειδικές (ιδιότυπες) περιπτώσεις αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.
- 2) Το άρθρο 18 παρ. 3 του Συντάγματος επιτρέπει για ορισμένους σκοπούς την επίταξη, αλλά πάλι έναντι αποζημίωσης.
- 3) Η αρχή του δικαίου που εκφράζει το άρθρο 285 ΑΚ περί κατάστασης ανάγκης εφαρμόζεται και στο δημόσιο δίκαιο. Η καταστροφή λοιπόν αλλοτρίου πράγματος από όργανο της διοίκησης, εφόσον είναι αναγκαία προς αποτροπή επικείμενου κινδύνου που απειλεί δυσανάλογα μεγαλύτερη ζημία στον επιχειρήσαντα την καταστροφή ή σε άλλον, δεν αποτελεί παράνομη πράξη. Η αρχή αυτή έχει π.χ. σημασία σε περιπτώσεις πολέμου, στάσεως, πυρκαγιάς κλπ. Παρ' όλη την νομιμότητα της ζημιογόνου πράξης ο Αστικός Κώδικας όμως (άρθρο 286) υποχρεώνει τον επιχειρήσαντα την καταστροφή σε αποζημίωση, αν ο κίνδυνος προκλήθηκε από υπαιτιότητα του. Σε κάθε άλλη περίπτωση αναθέτει στην κρίση του δικαστηρίου να τον καταδικάσει σε εύλογη αποζημίωση. Η διαφοροποιημένη αυτή ευθύνη εφαρμόζεται και αν την ζημία προξένησε κρατικό όργανο. Το ίδιο ισχύει και για το δικαίωμα αναγωγής κατά του ωφεληθέντος. Ο νόμος μπορεί βέβαια να περιέχει διαφορετικές ρυθμίσεις.
- 4) Κατά το δημοτικό και κοινοτικό κώδικα, οι κύριοι ή κάτοχοι ακινήτων κτημάτων οφείλουν να ανέχονται τη διενέργεια δοκιμαστικών εκσκαφών μέσα στα κτήματα τους, από το δήμο ή την κοινότητα, για την ανεύρεση υδάτων, την καλλιέργεια υφισταμένων πηγών, την τοποθέτηση σωλήνων υδρεύσεως, αρδεύσεως και αποχετεύσεως, ενδεικτικών πινακίδων για την κυκλοφορία και την ονοματοθεσία οδών και πλατειών, καθώς και την στήριξη φωτιστικών σωμάτων. Αν προκύψει ζημία από τις ενέργειες αυτές, οφείλεται αποζημίωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΝΟΜΟΛΟΓΙΕΣ

4.1 ΝΟΜΟΛΟΓΙΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 ΤΟΥ

ΕισΝΑΚ

- § **ΣΤΕ 909/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 14.673.514,30 € ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης από το θανάσιμο τραυματισμό οδηγού αυτοκινήτου σε συγγενείς του, λόγω πρόσκρουσης αυτού στην τσιμεντένια βάση διαφημιστικής πινακίδας οφειλόμενο σε υπαίτιες πράξεις ή παραλείψεις οργάνων του.
- § **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Αθ. 2250/2004 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2004** (σελ.161) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 200.000.000 δρχ. ή 586.940,57 € ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης στον πατέρα λόγω θανάτωσης του υιού του από πρόσκρουση του Ι.Χ. αυτοκινήτου που οδηγούσε ο υιός του σε διαφημιστική πινακίδα, η οποία δεν είχε απομακρυνθεί από το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο έπρεπε να πράξει τα δέοντα μέσω της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων ή της Περιφέρειας Αττικής, ακόμα και καθ' υποκατάσταση των αρμοδίων οργάνων του Δήμου Παπάγου, κατά παράβαση του Κ.Ο.Κ.
- § **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Θεσ. 12164/1999 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2001** (σελ.176) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 15.000.000 δρχ. ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης στον οδηγό στρατιωτικού οχήματος, του οποίου το όχημα λόγω ελαττωματικού δρόμου (καθίζηση οδοστρώματος) εξετράπη από το δρόμο και ανετράπη με αποτέλεσμα τον βαρύ τραυματισμό του.
- § **ΑΠ 454/1992** : Η παράλειψη της διοίκησης να διατηρήσει το οδικό δίκτυο της χώρας σε κατάσταση που να μην δημιουργεί κινδύνους στους πολίτες που το χρησιμοποιούν αποτελεί παράλειψη νόμιμης ενέργειας.

- § **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Κοζάνης 428/1999 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2000** (σελ.371) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 65.000.000 δρχ. ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης στους συγγενείς οδηγού στρατιωτικού οχήματος, το οποίο λόγω ύπαρξης πετρών επί του οδοστρώματος εξετράπη και εξήλθε από το οδόστρωμα με αποτέλεσμα τον θανάσιμο τραυματισμό του οδηγού του.
- § **Διοικ. Εφ. Πειραιά 1832/2003** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 40.839.709 δρχ. αποκαθιστώντας τόσο τη θετική ζημία για το χρονικό διάστημα μεταξύ του τραυματισμού και της εκδίκασης της υπόθεσης από το δικαστήριο, όσο και την ικανοποίηση αποθετικής ζημίας στο μέλλον, η οποία επιτυγχάνεται με την καταβολή εφάπαξ ποσού. Η παραπάνω αποζημίωση οφείλεται για τον σοβαρό τραυματισμό του στρατιώτη που υπέστη υπηρετώντας τη στρατιωτική θητεία του στο Πολεμικό Ναυτικό κατά τη διάρκεια διατεταγμένης υπηρεσίας στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας, από υπαιτιότητα – αμέλεια αξιωματικού και υπαξιωματικού του Πολεμικού Ναυτικού, με συνέπεια την ισόβια αναπηρία του (δηλαδή τα όργανα δεν τήρησαν τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας).
- § **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Αθηνών 3441/2006** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούνται να καταβάλει μόνο στον πρώτο ενάγοντα το ποσό των 90.231 € (10.231 € αποζημίωση για υλική ζημία και 80.000 € χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη) ως αποζημίωση λόγω του τραυματισμού που υπέστη από φωτοβολίδα κατά τη διάρκεια ποδοσφαιρικού αγώνα, εξαιτίας της μη λήψης των απαιτούμενων μέτρων ασφαλείας εκ μέρους των οργάνων της Ελληνικής Αστυνομίας. Επίσης αποζημίωση είχε ζητήσει να λάβει και η σύζυγος του ενάγοντα, ισχυριζόμενη ότι υπέστη μεγάλη ψυχική ταλαιπωρία και στερήθηκε τη δυνατότητα φυσιολογικής οικογενειακής ζωής. Όμως το δικαστήριο απορρίπτει την αγωγή της λόγω του ότι δεν είναι άμεσο θύμα.

§ **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Θεσσαλονίκης 1777/2004** (κάνει δεκτό το αίτημα του διοικούμενου κατά της δημόσιας διοίκησης) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 2.527.897 δρχ. ή 7.418,62 € ως χρηματική ικανοποίηση για αποζημίωση νόμιμα επιτυχόντος σε διαγωνισμό Δημοσίου, για τη ζημία που υπέστη, λόγω παράλειψης διορισμού του. Κατά την κρίση του δικαστηρίου, επί αναδρομικού διορισμού υπαλλήλου σε οργανική θέση, σε συμμόρφωση προς ακυρωτική απόφαση Δικαστηρίου, πρέπει, επιπλέον, να παραδεχτεί αναδρομικά το σύνολο των αποδοχών, τις οποίες θα ελάμβανε, εάν είχε εκδοθεί η αρχικά παραληφθείσα πράξη. Διαφορετικά, η αποκατάσταση του δικαιούχου δεν είναι πλήρης και αυτός δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη.

§ **ΑΠ 835/1994** : Παράλειψη διορισμού σε διαγωνισμό προσλήψεως δημόσιου υπαλλήλου επιτυχόντος και λαβόντος βαθμολογία υψηλότερη από άλλον υποψήφιο που διορίστηκε. Η αποζημίωση ισούται με τις αποδοχές που στερήθηκε ο παραλειφθείς.

§ **ΣΤΕ 1599/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 13.067,51, λόγω παράλειψης του δημοσίου να ανασυντάξουν και να καταρτίσουν στον πίνακα των επιτυχόντων στη Σχολή Αστυφυλάκων κατά φθίνουσα βαθμολογική σειρά και αδιακρίτως φύλλου, ως επιλαχούσες και όχι ως επιτυχούσες. Επομένως ζημιώθηκαν για αυτά που θα εισέπρατταν αν δεν είχαν καταταγεί καθυστερημένα στη Σχολή Αστυφυλάκων και για τα επιδικασθέντα σ' αυτές ποσά.

§ **Διοικ. Πρωτ. Θεσσαλονίκης 820/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 7.568,00 € στον καθένα από τους ενάγοντες, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής και με βάση το εκάστοτε ισχύον επιτόκιο υπερημερίας, για αποζημίωση των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν από την μη καταβολή ειδικής μηνιαίας παροχής που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 2

του ν. 3016/2002. Επομένως τα όργανα του Ελληνικού Δημοσίου ευθύνονται για παράνομη παράλειψη.

- § **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Αθ. 2628/2004 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2004** (σελ.49) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 78.652.500 δρχ. ή 230.822,00 € αποκαθιστώντας κάθε ζημία υλική και ηθική που προκλήθηκε σε στρατιώτη κατά τη διάρκεια επέμβασης όπου λόγω εσφαλμένων χειρισμών του χειρουργού στρατιωτικού ιατρού διεκόπη η συνέχεια του παραπληρωματικού νεύρου με αποτέλεσμα να επέλθει μόνιμη αναπηρία του στρατιώτη λόγω παράλυσης του τραπεζοειδούς μυός.
- § **Διοικ. Εφ. Αθ. 3993/2004 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2004** (σελ.182) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 761.865,74 € αποκαθιστώντας κάθε ζημία υλική και ηθική που προκλήθηκε σε ασθενή του νοσοκομείου λόγω καθυστέρησης του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού να την υποβάλουν στις απαραίτητες εξετάσεις με αποτέλεσμα να επέλθει μόνιμη αναπηρία της λόγω τετραπληγίας και απώλειας όρασης του αριστερού της οφθαλμού.
- § **ΣΕ 3457/03** : Χρηματική ικανοποίηση στους γονείς και τον αδερφό της θανούσας, λόγω ψυχικής οδύνης, για το θάνατο ανηλίκου, από παράνομες παραλείψεις νοσοκομειακών οργάνων.
- § **ΣΤΕ 621/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 5.854,59 € για παράνομη αντισυμβατική συμπεριφορά και το ποσό των 880 € για ηθική βλάβη. Στην συγκεκριμένη περίπτωση η Χ εταιρεία είχε σύμβαση με τις στρατιωτικές μονάδες της Αττικής για προμήθεια νωπής αποφλοιωμένης πατάτας για τις ανάγκες των μονάδων. Η σύμβαση αυτή περιείχε όλους τους προβλεπόμενους όρους, μεταξύ των οποίων και την επιβολή ποινικών ρητρών (πρόστιμο, έκπτωση). Και ενώ η αναιρεσίβλητη σε εκτέλεση της σύμβασης αυτής προμήθευε κανονικά τις μονάδες με τις απαιτούμενες κάθε φορά ποσότητες πατάτας, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΚΕΜΣ, κατήγγειλε μονομερώς την σύμβαση και γνωστοποίησε στην

αναιρεσίβλητη ότι η προμήθεια του συγκεκριμένου προϊόντος ανατέθηκε σε τρίτο προμηθευτή. Η αναιρεσίβλητη με αγωγή υποστήριξε ότι εξαιτίας της βίαιης διακοπής της σύμβασης με την παράνομη καταγγελία της εκ μέρους του αναιρεσειόντος, υπέστη ζημία, η οποία ισούται με το ποσό που θα κέρδιζε αν παρέμενε μέχρι της λήξης της σύμβασής της και ότι το γεγονός αυτό υπήρξε η αιτία να αποκλειστεί δια παντός από τους μειοδοτικούς διαγωνισμούς και να πληγεί έτσι η προσωπικότητά της και η φήμη της. Επομένως έχουμε μονομερής καταγγελία σύμβασης προμήθειας πατάτας για τις ανάγκες στρατιωτικών μονάδων από το Δημόσιο, χωρίς υπαιτιότητα της ενάγουσας και επιδίκαση σε αυτή αποζημίωσης.

- § **Τρ. Διοικ. Εφ. Χανίων 240/2001** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 300.000 δρχ. για καθένα από τους εκκαλούντες, ως αποζημίωση για την ολιγορία που υπέδειξαν τα όργανα του Δημοσίου στην υπόθεση της οικοδομής και η χρονοβόρος και επώδυνη καθυστέρηση πέραν των νόμιμων ορίων, έκδοσης της άδειας επισκευής αυτής, προξένησε στους ιδιοκτήτες αυτής, ψυχική στεναχώρια και ταλαιπωρία, κρίνει ότι οι εν λόγω υπέστησαν πράγματι ηθική βλάβη προς αποκατάσταση. Επομένως το Ελληνικό Δημόσιο ευθύνεται για τις παράνομες πράξεις και παραλείψεις των οργάνων του κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους είχε ανατεθεί και συγκεκριμένα λόγω καθυστέρησης των αρμοδίων υπηρεσιών να απαντήσουν στον διοικούμενο.
- § **ΣΕ 1304/03** : Αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την άρνηση του Ελληνικού Δημοσίου να παραχωρήσει έκταση για την κατασκευή ναυπηγείου.
- § **ΣΕ 3027/98, 979, 2516/02** : Αγωγή αποζημίωσης για αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε σε εταιρεία από την ολοσχερή καταστροφή εμπορευμάτων που είχε εισάγει στη χώρα, από πυρκαγιά που εκδηλώθηκε κατά το χρόνο παραμονής τους προς εκτελωνισμό στην αποθήκη του Τελωνείου. Παραλείψη λήψης των κατάλληλων μέτρων από τα δημόσια όργανα, τα οποία

έχουν κατά νόμο την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την ασφαλή διαφύλαξη των εμπορευμάτων που αποθηκεύονται στις αποθήκες του Τελωνείου.

§ **ΣΤΕ 749/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 31.460 δολαρίων ΗΠΑ, ή το ισόποσο σε ευρώ, ως αποζημίωση λόγω απόσπασης στην ημεδαπή υπαλλήλου υπηρετούντος σε οργανική θέση στην αλλοδαπή, για μη καταβολή σ' αυτήν το επίδομα. Η αποζημίωση περιλαμβάνει την αποκατάσταση της θετικής και της αποθετικής ζημίας του ζημιωθέντος.

§ **ΑΠ 36/1992** : Τα επιδόματα στολής και παγίων οδοιπορικών εξόδων δικαιούται να λάβει ο αξιωματικός και κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τέθηκε παρανόμως σε αποστρατεία.

§ **ΑΠ 1186/1990** : Ηθική βλάβη αξιωματικού της Αστυνομίας λόγω παρανόμου θέσεως σε διαθεσιμότητα.

4.3 ΝΟΜΟΛΟΓΙΕΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 - 106 ΤΟΥ

ΕισΝΑΚ

§ **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Αθ. 1933/2005 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2005** (σελ.273) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο (ως υπεύθυνο για τον οδοφωτισμό που δεν λειτουργούσε) και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αττικής (ως υπεύθυνη για τη συντήρηση της οδού) υποχρεούνται να καταβάλουν το ποσό των 183.057,90 € ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης στους συγγενείς μοτοποδηλάτη του οποίου ο θάνατος προήλθε από πτώση του σε λακκούβες που οφείλονταν σε έργα αποκατάστασης βλάβης αγωγού ύδρευσης.

§ **Πολ. Πρωτ. Καλ. 34/2005 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2005** (σελ.663) με την οποία αναγνωρίζεται ότι ο Δήμος υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 1.290,60 € που αντιστοιχεί στις θετικές και αποθετικές ζημίες, καθώς και στη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη ο οδηγός

ταξί από τα όργανα του Δήμου, τα οποία αν και είχαν ειδοποιηθεί, δεν προσήλθαν να αποκαταστήσουν τη βλάβη αγωγού που βρισκόταν επί του οδοστρώματος, ούτε τοποθέτησαν ενδεικτική πινακίδα ή κατάλληλο φωτισμό, με αποτέλεσμα ο οδηγός ταξί να πέσει με το αυτοκίνητό του μέσα στη λακκούβα που είχε δημιουργηθεί.

§ **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Αθ. 1933/2005 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2005** (σελ.273) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο (ως υπεύθυνο για τον οδοφωτισμό που δεν λειτουργούσε) και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αττικής (ως υπεύθυνη για τη συντήρηση της οδού) υποχρεούνται να καταβάλουν το ποσό των 183.057,90 € ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης στους συγγενείς μοτοποδηλάτη του οποίου ο θάνατος προήλθε από πτώση του σε λακκούβες που οφείλονταν σε έργα αποκατάστασης βλάβης αγωγού ύδρευσης.

§ **Πολ. Πρωτ. Καλ. 34/2005 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2005** (σελ.663) με την οποία αναγνωρίζεται ότι ο Δήμος υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 1.290,60 € που αντιστοιχεί στις θετικές και αποθετικές ζημίες, καθώς και στη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη ο οδηγός ταξί από τα όργανα του Δήμου, τα οποία αν και είχαν ειδοποιηθεί, δεν προσήλθαν να αποκαταστήσουν τη βλάβη αγωγού που βρισκόταν επί του οδοστρώματος, ούτε τοποθέτησαν ενδεικτική πινακίδα ή κατάλληλο φωτισμό, με αποτέλεσμα ο οδηγός ταξί να πέσει με το αυτοκίνητό του μέσα στη λακκούβα που είχε δημιουργηθεί.

§ **Εφ. Θεσσαλονίκης 86/1996** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 8.113.068 δρχ. που αφορά την θετική ζημία και τα διαφυγόντα κέρδη. Η παραπάνω αποζημίωση οφείλεται από τη διάρρηξη κεντρικού αγωγού ύδρευσης λόγω μη λήψης προληπτικών μέτρων από τον ενάγοντα και λόγω μη συντήρησης του αγωγού από παράλειψη ενέργειας των οργάνων του Οργανισμού Υδρεύσεως Θεσσαλονίκης, με αποτέλεσμα να πλημμυρίσουν αποθήκες που χρησιμοποιούσε καταστηματάρχης της πόλης αυτής για αποθήκευση των εμπορευμάτων του.

- § **Μονομελές Πρωτ. Ξάνθης 36/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει 10.132.05 € (10.000 € αποζημίωση και 132.05 € Νοσοκομειακή περίθαλψη) ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που προκλήθηκε σε ανήλικο τέκνο το οποίο κατέπεσε σε ανοικτό απορροφητικό φρεάτιο με λύματα (βόθρος) που βρισκόταν σε Δημοτικό χώρο οργανωμένης κατασκήνωσης (camping), από δόλο ή βαριά αμέλεια των οργάνων του Δημοσίου για την μη τήρηση των σωστών μέτρων ασφαλείας της περιοχής. Το ανήλικο τέκνο υπέστη σοβαρή σωματική, ψυχική ταλαιπωρία καθώς και ηθική βλάβη (κατάπτωση λυμάτων, έμετοι δύσοσμοι, ψυχολογικό σοκ). Επομένως έχουμε παράνομη πράξη ή παράλειψη των οργάνων του Δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που του είχε ανατεθεί.
- § **Τρ. Διοικ. Πρωτ. Αθ. 1933/2005 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2005** (σελ.273) με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο (ως υπεύθυνο για τον οδοφωτισμό που δεν λειτουργούσε) και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αττικής (ως υπεύθυνη για τη συντήρηση της οδού) υποχρεούνται να καταβάλουν το ποσό των 183.057,90 € ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης στους συγγενείς μοτοποδηλάτη του οποίου ο θάνατος προήλθε από πτώση του σε λακκούβες που οφείλονταν σε έργα αποκατάστασης βλάβης αγωγού ύδρευσης.
- § **Πολ. Πρωτ. Καλ. 34/2005 Επιθ. Συγκ. Δικ. 2005** (σελ.663) με την οποία αναγνωρίζεται ότι ο Δήμος υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 1.290,60 € που αντιστοιχεί στις θετικές και αποθετικές ζημιές, καθώς και στη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που υπέστη ο οδηγός ταξί από τα όργανα του Δήμου, τα οποία αν και είχαν ειδοποιηθεί, δεν προσήλθαν να αποκαταστήσουν τη βλάβη αγωγού που βρισκόταν επί του οδοστρώματος, ούτε τοποθέτησαν ενδεικτική πινακίδα ή κατάλληλο φωτισμό, με αποτέλεσμα ο οδηγός ταξί να πέσει με το αυτοκίνητό του μέσα στη λακκούβα που είχε δημιουργηθεί.

- § **ΣΤΕ 628/2007** με την οποία αναγνωρίζεται ότι το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών ο «Άγιος Ανδρέας» υποχρεούται να καταβάλει το ποσό των 5.132.470 δρχ. ως αποζημίωση για τις πραγματοποιηθείσες εφημερίες στον γιατρό του ΕΣΥ που υπηρέτησε ως Διευθυντής Γναθοχειρουργικού Τμήματος στο Νοσοκομείο Πατρών ο «Άγιος Ανδρέας» .
- § **ΣΕ 660/00** :Ζημία από υπουργική απόφαση περί αναδρομικού διορισμού ιατρού σε θέση Διευθυντή ΕΣΥ, αλλά με τον όρο της μη λήψεως αναδρομικών αποδοχών. Προσδιορισμός της ζημίας στο ύψος της διαφοράς αποδοχών, τις οποίες ο ιατρός θα ελάμβανε εν δυνάμει ο όρος αυτός.
- § **ΑΠ 833/1990** : Δικαίωμα αποζημίωσης λόγω κατεδάφισης αυθαίρετης περίφραξης ακινήτου χωρίς να παρασχεθεί στον ιδιοκτήτη η δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ακρόασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν στην παρούσα πτυχιακή εργασία κατανοούμε τον ορισμό και τον διαχωρισμό των οργάνων του Δημοσίου ανάλογα με την θέση που κατέχουν, καθώς και τις αρμοδιότητες και υποχρεώσεις που έχουν.

Μέσα από το δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια της ευθύνης της εξωσυμβατικής ευθύνη του Δημοσίου, ΟΤΑ και ΝΠΔΔ. Την εξωσυμβατική ευθύνη ρυθμίζουν τα άρθρα 105 και 106 του ΕισΝΑΚ. Με τα άρθρα αυτά η εξωσυμβατική ευθύνη έχει τις παρακάτω προϋποθέσεις όπου σύμφωνα με το Σύνταγμα και το Νόμο, η Δημόσια Διοίκηση ευθύνεται έναντι ζημιωθέντων τρίτων με τις παρακάτω προϋποθέσεις :

- α) πράξεις ή παραλείψεις των δημόσιων οργάνων κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας
- β) ζημία του θιγόμενου πολίτη
- γ) αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ζημίας και παράνομης πράξης ή παράλειψης του διοικητικού οργάνου και
- δ) παράβαση κατά κανόνα.

Οι προϋποθέσεις γίνονται καλύτερα αντιληπτές μέσα από τα παραδείγματα που ήδη αναφέρονται.

Επίσης γίνεται αναφορά και στα είδη της ευθύνης τα οποία είναι :

1. Καταλογισμός της πράξης στο Δημόσιο, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ
2. Καταλογισμός της πράξης – προσωπική ευθύνη οργάνου :
 - i. αστική ευθύνη του οργάνου
 - ii. ποινική ευθύνη του οργάνου και
 - iii. πειθαρχική ευθύνη του οργάνου

Κλείνοντας τα συμπεράσματα του δεύτερου κεφαλαίου αυτό που θα πρέπει να τονίσουμε είναι η έννομη προστασία του ζημιωθέντος, δηλαδή την δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων και την αποζημίωση που πρέπει να λάβει από τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις που υπέστη από το όργανο. Η αποζημίωση μπορεί να είναι πλήρης, καλύπτει τόσο την υλική όσο και την άυλη ζημία, τόσο την θετική όσο και την αποθεματική (διαφυγόν κέρδος), τόσο την παρούσα όσο και την μέλλουσα ζημία που υπέστη ο ζημιωθέν.

Έχουμε όμως και μερικές ειδικές περιπτώσεις ευθύνης, όπου αναφέρονται αναλυτικά στο τρίτο κεφάλαιο. Αυτές είναι :

α) Ευθύνη για αντισυνταγματικό νόμο, δηλαδή νόμοι που δεν αναφέρονται στο Σύνταγμα. Επίσης το Κράτος δεν ευθύνεται για πράξεις ή παραλείψεις του νομοθέτη, όπως ευθύνεται με όλα τα άλλα όργανά του, διότι με αυτό τον τρόπο επιβαρύνεται κατά πολύ το δημόσιο ταμείο.

β) Ευθύνη για παράνομη δικαστική ενέργεια όπου ο νομοθέτης προβλέπει δυο έννομες συνέπειες για παράνομη δικαστική ενέργεια. Αυτές είναι :

i) αποζημίωση για κακοδικία

ii) αποζημίωση για άδικη καταδίκη ή προφυλάκιση

γ) Αποζημίωση για ζημιογόνο πράξη της Διοίκησης, δηλαδή το Κράτος λόγω κάποιας ανάγκης του, προξενεί νόμιμη ζημία στον πολίτη και πρέπει να τον αποζημιώσει.

Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο μπορούμε να δούμε περιληπτικές Νομολογίες των Ελληνικών Δικαστηρίων, για κάθε άρθρο του ΕισΝΑΚ, καθώς και σε συνδυασμό δυο άρθρων μαζί, για την ευθύνη των οργάνων της Δημόσιας Διοίκησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ø Π.Δ. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Β' Έκδοση, 1984 Α' Τόμος
- Ø Π.Δ. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Β' Έκδοση, 1984 Β' Τόμος
- Ø Επαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,, 5^η Έκδοση, 1991
- Ø Προκόπης Παυλόπουλος, Η αστική ευθύνη του Δημοσίου Ι. Γενική Θεώρηση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1986
- Ø Παπαευαγγέλου/ Εμμανουηλίδη/ Γιαννακού/ Νικολαράκου – Μυρομιχάλη/ Τζιράκη «Αστική Ευθύνη του Δημοσίου», Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2007
- Ø Ποινικός Κώδικας Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών 2004
- Ø Ιωάννης Ελ. Κοϊμτζόγλου, Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου β' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2001,
- Ø Αύγουστος Μαρούλης, Σημειώσεις Διοικητικού Δικαίου β' Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 2001
- Ø Βασίλης Τσούμας –Αγγελική Δανηλάτου, 1 Ειδικά θέματα δικαίου – η αποζημίωση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2006
- Ø Σύνταγμα της Ελλάδας και οι προτάσεις των κομμάτων για την αναθεώρηση του, Εκδόσεις Βουλή των Ελλήνων, Νοέμβριος 2006
- Ø Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση, Άλκης Ν. Αναγνωστόπουλος

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Ø <http://ladb.intrasoftnet.com>

